

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

Izveštaj o lokalnim politikama u općinama i gradovima na području Bosne i Hercegovine
u odnosu na uspostavu ravnopravnosti spolova u lokalnim zajednicama

Istraživačica i autorica izvještaja: Edita Miftari

Izdavačice: Fondacija CURE, Sarajevo

August 2017. godine

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

Izvještaj o lokalnim politikama u općinama i gradovima na području
Bosne i Hercegovine u odnosu na uspostavu ravnopravnosti spolova u
lokalnim zajednicama

Istraživačica i autorica izvještaja: Edita Miftari
Izdavačice: Fondacija CURE, Sarajevo
August 2017. godine

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

Izveštaj o lokalnim politikama u općinama i gradovima na području Bosne i Hercegovine u odnosu na uspostavu ravnopravnosti spolova u lokalnim zajednicama

Sadržaj

Uvod i metodologija	2
Glavni nalazi i opće preporuke.....	4
Pregled politika za ravnopravnost spolova na nivou Bosne i Hercegovine	5
Pregled lokalnih politika za ravnopravnost spolova po općinama i gradovima u Bosni i Hercegovini	8
Prilozi Izvještaju.....	89

Uvod i metodologija

Primjena i unaprjeđenje principa ravnopravnosti spolova u lokalnim zajednicama je od ključnog značaja za razvoj Bosne i Hercegovine. Lokalne zajednice funkcionišu u skladu s principima rada lokalne samouprave, te zbog toga imaju specifičnu vrstu odgovornosti i obavezu da poštuju i primjenjuju principe, standarde i obaveze koje proizilaze iz zakona, strategija, politika i programa na nivou entiteta Bosne i Hercegovine i Bosne i Hercegovine, uključujući regionalne i međunarodne dokumente i standarde.

Stoga je izuzetno važno da se pitanja ravnopravnosti spolova shvate kao dio svih razvojnih i reformskih procesa, čiji je konačni cilj da doprinesu, kako makrodimenziji razvoja društva, tako i mikrodimenziji poboljšanja kvaliteta života svih pojedinaca i pojedinki. Uvođenje i unaprjeđenje ravnopravnosti spolova u lokalnim zajednicama zahtijeva krupne promjene u načinu upravljanja koje mora biti usmjereno na građane/ke i na rezultate. Ovaj Izvještaj pokazuje trenutno stanje na terenu kada su u pitanju lokalne politike za ravnopravnost spolova koje je neophodno usvojiti kako bi se poduzeli koraci koji u konačnici vode ka pozitivnim promjenama u društvu.

Iz tog razloga je osnovni cilj ovog Izvještaja da mapira lokalne politike u općinama i gradovima na području Bosne i Hercegovine u odnosu na uspostavu ravnopravnosti spolova u lokalnim zajednicama. Izvještaj treba da ponudi pregled i analizu politika, programa i budžeta usmjerenih ka pitanjima rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja na lokalnom nivou, te pruži pregled postojećih zakona i programa na državnom nivou. Istraživanjem su obuhvaćene one općine i gradovi koji su na poziv Fondacije CURE uzeli učešće u istraživanju na osnovu unaprijed usvojene metodologije. Iako je istraživanje trebalo da obuhvati sve općine i gradove na području Bosne i Hercegovine, tek 35 njih je odgovorilo na upit popunjavanjem Upitnika koji se nalazi u prilogu ovog Izvještaja. Ipak, lokalnim zajednicama koje nisu uzele učešće u izradi ovog Izvještaja, ostavljena je mogućnost da svoje podatke dostave popunjavanjem Upitnika koji se, kako je navedeno, nalazi u prilogu ovog Izvještaja.

Lokalne zajednice (općine i gradovi) koje su učestvovalе u istraživanju

Bosanska Krupa, Bosanski Petrovac, Derventa, Doboj-Jug, Domaljevac - Šamac, Foča u FBiH - Ustikolina, Goražde (G), Gornji Vakuf - Uskoplje, Han-Pijesak, Ilijaš, Istočna Ilidža, Kakanj, Kalesija, Kiseljak, Ključ, Kostajnica, Laktaši, Ljubinje, Lukavac, Mrkonjić Grad, Novi Grad, Novi Travnik, Novo Goražde, Novo Sarajevo, Prijedor (G), Rudo, Sarajevo (G), Sokolac, Srbac, Stari Grad Sarajevo, Šamac, Visoko, Vitez, Zavidovići, Zvornik (G)

Lokalne zajednice koje nisu uzele učešće u ovom istraživanju, a žele biti dijelom ovog Izvještaja, mogu se javiti na e-mail: editamiftari@gmail.com

Istraživanje je provedeno na način da su nadležne službene osobe u općinama i gradovima u Bosni i Hercegovini popunile Upitnik, čime su dobijene detaljne informacije o postojećim politikama, strategijama, mjerama, izvještajima, shemama finansiranja i ostalim odlukama koje se tiču ravnopravnosti spolova, a koje su donijele lokalne vlasti. Zbog obima i trajanja ovog istraživanja, istraživačica nije lično posjećivala općine i gradove u Bosni i Hercegovini, nego je sa njihovim predstavnicima/ama kontaktirala putem e-maila i telefona.

Sudionici u ovom istraživanju su lokalne vlasti, odnosno općine i gradovi u Bosni i Hercegovini, sa predstavnicima/ama koji/e u svom mandatu/referatu rade u društvenim djelatnostima ili specifično rade na unaprjeđenju ravnopravnosti spolova u svojoj lokalnoj zajednici. Od ispitanika/ca se zahtijevalo da se prije popunjavanja Upitnika konsultuju sa izvršnim organom jedinice lokalne samouprave (načelnik/ca/gradonačelnik/ca), odnosno sa organom odlučivanja jedinice lokalne samouprave (općinsko ili gradsko vijeće), a u cilju prikupljanja sveobuhvatnih informacija o postojećim politikama, strategijama, mjerama, izvještajima, shemama finansiranja i ostalim odlukama koje se tiču ravnopravnosti spolova, a koje su donijele lokalne vlasti.

Ovaj Izvještaj sa cijelim svojim sadržajem ostaje radni dokument koji će se periodično dopunjavati u skladu s dostavljenim novim informacijama o lokalnim zajednicama koje su već dijelom ovog Izvještaja ili lokalnim zajednicama koje bi to željele postati. Kao takav, ovaj dokument treba da posluži najprije lokalnim zajednicama koje su pokazale spremnost da rade na primjeni i unaprjeđenju principa ravnopravnosti spolova, a potom i zainteresovanim nevladinim organizacijama, institucionalnim mehanizmima i potencijalnim donatorima koji djeluju u oblasti unaprjeđenja principa ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou, odnosno u oblasti razvoja lokalnih zajednica.

Izvještaj je strukturisan tako da se nakon pregleda općih nalaza i preporuka u ovoj oblasti, daje pregled politika za ravnopravnost spolova na nivou Bosne i Hercegovine, a potom i pregled lokalnih politika za ravnopravnost spolova po općinama i gradovima u Bosni i Hercegovini.

Glavni nalazi i opće preporuke

- Lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini vrlo često imaju pravne akte usklađene sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH. Problem nastaje kod primjene usklađenih odredbi, kao i kod strateškog planiranja.
- Veoma mali broj lokalnih zajednica ima usvojene aktuelne lokalne gender akcione planove, a još manje ih ima usvojene akcione planove za primjenu UNSCR 1325 na nivou lokalne zajednice.
- Lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini najčešće imaju potpisanu neku vrstu protokola o međusobnoj saradnju o postupanju u slučajevima nasilja u porodici, ali gotovo niti jedna lokalna zajednica nema usvojen strateški plan za prevenciju rodno zasnovanog nasilja/nasilja nad ženama i djevojčicama/nasilja u porodici.
- Gotovo niti jedna lokalna zajednica u BiH ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje.

Opće preporuke

- Zakonom se propisuje obaveza usklađivanja pravnih akata, što općine i gradovi trebaju najprije provesti u ključnim dokumentima, kao što su statut grada ili općine, poslovnik o radu vijeća, a potom i u dokumentima niže pravne snage. Izmjene se trebaju voditi osnovnim principima Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, a to je, s jedne strane, zabrana diskriminacije po svim osnovama, pa i po osnovu spola, te s druge strane, unaprjeđenje ravnopravnosti spolova kroz posebne i privremene mjere, naprimjer, zastupljenost oba spola kao imenovanog/e nosioca/teljice ključnih funkcija u gradu ili općini.
- Zabrana diskriminacije u ZORS-u odnosi se i na diskriminaciju u jeziku, kada se muški gramatički rod koristi kao generički, posebno kada se ta diskriminacija vrši kroz službene dokumente.
- Jedan od ključnih preduslova za provedbu standarda ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou je razvrstavanje po pripadnosti spolu svih podataka koje jedinice lokalne samouprave vode.
- Potrebno je usvojiti lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova, koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Lokalne zajednice trebaju izvršiti rodnu analizu budžeta svoje općine/grada kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, potrebno je izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Pregled politika za ravnopravnost spolova na nivou Bosne i Hercegovine

Ustav Bosne i Hercegovine garantuje najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, time što je u njega inkorporisano 15 najvažnijih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, a među njima i UN-ova Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), čime se Bosna i Hercegovina obavezuje na primjenu najviših međunarodno priznatih standarda ljudskih prava. Ustavom Bosne i Hercegovine se predviđa da su "očiti principi međunarodnog prava sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta". Također, zabranjuje se diskriminacija, te garantuje uživanje prava i sloboda predviđenih Ustavom svim osobama, bez razlike po bilo kom osnovu, uključujući i spol.

U skladu s Ustavom BiH, 2003. godine je usvojen **Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH (ZORS)**. On je izmijenjen 2009. godine, te danas koristimo prečišćenu verziju ZORS-a iz 2010. godine. ZORS-om se "uređuje [...], promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantuju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštita od diskriminacije na osnovu spola" (član 1. ZORS-a). ZORS garantuje ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti svima, bez obzira na spol, u svim oblastima života. Radi praćenja primjene ZORS-a i drugih aktivnosti na ostvarenju ravnopravnosti spolova, u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH formirana je Agencija za ravnopravnost spolova BiH (član 25. i 26. ZORS-a) i entitetski gender centri (član 27. ZORS-a). Kako bi ZORS bio u potpunosti primjenjiv, drugi zakoni u BiH se moraju uskladiti sa njegovim odredbama. ZORS Primjeri usklađenih zakona u BiH su: Zakon o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, Zakon o radu u institucijama Bosne i Hercegovine, Zakon o javnom radiotelevizijskom servisu BiH, Izborni zakon Bosne i Hercegovine, Zakon o finansiranju političkih partija, te Zakon o komunikacijama.

Gender akcioni plan (GAP) je strategija kojom se definišu programski ciljevi za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim oblastima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi (član 9. ZORS-a). GAP je politika za postizanje rodne ravnopravnosti kojom se teži ka postepenom uspostavljanju uslova za jednake mogućnosti i jednak tretman žena i muškaraca u BiH. U BiH je usvojen drugi po redu GAP za period 2012–2017. godine. GAP je strateški dokument koji sadrži strateške ciljeve, programe i mjere za ostvarivanje ravnopravnosti spolova u svim područjima društvenog života i rada, u javnoj i privatnoj sferi. On daje smjernice za izradu godišnjih operativnih planova na entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou. GAP BiH prati prioritete svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, oslanjajući se na Gender akcioni plan BiH za period 2006-2011. godine, državnu i entitetske razvojne strategije, Strategiju za ravnopravnost muškaraca i žena Evropske Unije i druge mjerodavne strateške dokumente Vijeća Europe, Evropske unije i Ujedinjenih naroda. Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine za period 2013-2017 godine sadrži tri strateška cilja unutar kojih su utvrđena prioritarna područja djelovanja, odnosno programi i mjere potrebni za ostvarivanje tog cilja.

Zakonom o zabrani diskriminacije (ZZD) "uspostavlja se okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i uređuje sistem zaštite od diskriminacije" (član 1. ZZD-a-). ZZD je usvojen 2009. godine i omogućava pokretanje postupka zaštite od diskriminacije žena. ZZD je imenovao Instituciju ombudsmena za ljudska prava u BiH kao centralnu instituciju za zaštitu od diskriminacije. Žrtve svih oblika diskriminacije mogu se za zaštitu obratiti Instituciji ombudsmena, sudovima ili zatražiti zaštitu od diskriminacije u institucijama u kojima ostvaruju prava npr. centri za socijalni rad, policija, općne itd.

Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini za period 2014-2017. Godine je usvojen 2014. godine. Ovaj Akcioni plan izrađen je u saradnji Agencije za ravnopravnost spolova i institucija predstavljenih u Koordinacionom odboru za praćenje Akcionog plana, te uz konsultacije sa nevladinim organizacijama. Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 u Bosni i Hercegovini za period 2014-2017.godine ima za cilj da osigura dosljednu, kvalitetnu i djelotvornu provedbu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 (2000) - Žene, mir i sigurnost u Bosni i Hercegovini. U cilju što efikasnije implementacije novog Akcionog plana, ciljevi su grupisani unutar tri osnovne kategorije u skladu sa UN Rezolucijom 1325: ravnopravno učešće, prevencija i zaštita.

Okvirna strategija za provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici ima za cilj da osigura dosljednu, kvalitetnu i djelotvornu provedbu Konvencije Vijeća Evrope o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini. Konvencija je usvojena 2011. godine u Istanbulu i predstavlja prvi pravno obavezujući akt Vijeća Evrope u oblasti sprječavanja i borbe protiv nasilja nad ženama. Po svojoj prirodi, ovaj akt ne mora biti direktno primjenjiv u državama potpisnicama, ali zahtijeva posebno prilagođavanje zakonskih i institucionalnih okvira država potpisnica radi njene uspješne implementacije. BiH je 2013. godine postala 6. zemlja članica Vijeća Evrope koja je ratificirala Konvenciju. Ovim se BiH obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu preživjelih žrtava nasilja, te kažnjavanje počinioca nasilja. Stoga Okvirna strategija predstavlja sveobuhvatan okvir kojim se definiše način provedbe Konvencije u BiH i usklađivanja pravnog i institucionalnog okvira sa odredbama Konvencije, prioriteta u oblasti prevencije i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, odgovorne institucije, kao i okvir za praćenje provedbe i izvještavanje o provedbi Strategije, a samim tim i Konvencije.

Na nivou entiteta su usvojeni **Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici (u Federaciji BiH 2013. godine i Republici Srpskoj 2012. godine)**. Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici FBiH uređuje se zaštita od nasilja u porodici, definiše se pojam porodice, kao i nasilje u porodici, zaštitne mjere za počinioca nasilja kao i način i postupak njihovog izricanja. Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, nasilje u porodici čine radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje takvim djelima koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS uređuje zaštitu od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici, definiše obaveze institucija koje osiguravaju zaštitu i podršku žrtvama,

postupak zaštite žrtava, te prekršajne sankcije za počinioce ovog oblika nasilja. Žrtva ima zakonsko pravo na psihosocijalnu pomoć i socijalnu i medicinsku zaštitu, te besplatnu pravnu pomoć u skladu sa zakonima iz oblasti zdravstvene i socijalne zaštite, te besplatne pravne pomoći.

Krivični zakoni propisuju kao krivično djelo nasilje u porodici (član 222. **Krivičnog zakona FBiH** i član 208. **Krivičnog zakona RS**), te novčanu odnosno kaznu zatvora do dvije odnosno tri godine. Propisuje se i nekoliko različitih oblika izvršenja ovog djela npr. nasilje sa smrtnim ishodom, ponovljeno nasilje, i sl. Ovakva djela kažnjiva su kaznom zatvora od tri mjeseca do 15 godina, odnosno od 21 do 45 godina ukoliko se radilo o nasilju u porodici koje je rezultiralo smrću žrtve.

Pregled lokalnih politika za ravnopravnost spolova po općinama i gradovima u Bosni i Hercegovini

U nastavku ovog Izvještaja ponuđen je pregled i analiza politika, programa i budžeta usmjerenih ka pitanjima rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja u lokalnim zajednicama u Bosni i Hercegovini, najprije pojedinačno po općinama i gradovima u Bosni i Hercegovini, a potom i tabelarno u prilogu po tri oblasti: (1) usklađenost lokalnih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, (2) usvojene lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, (3) budžet lokalne zajednice u odnosu na ravnopravnost spolova. Na osnovu pregleda su izrađene preporuke u ovim oblastima koje trebaju poslužiti kao smjernice lokalnim zajednicama u unaprjeđivanju lokalnih politika za ravnopravnost spolova.

Istraživanjem su obuhvaćene one općine i gradovi koji su na poziv Fondacije CURE uzeli učešće u istraživanju na osnovu unaprijed predložene metodologije. Iako je istraživanje trebalo da obuhvati sve općine/opštine i gradove na području Bosne i Hercegovine, tek 35 njih je odgovorilo na upit popunjavanjem Upitnika koji se nalazi u prilogu ovog pregleda. Ipak, lokalnim zajednicama koje nisu uzele učešće u izradi ovog Izvještaja ostavljena je mogućnost da svoje podatke dostave popunjavanjem Upitnika koji se nalazi u prilogu ovog Izvještaja.

Bosanska Krupa

Bosanska Krupa je općina u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Unsko-sanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Bosanska Krupa ima 25.545 stanovnika od čega je 50,87% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Bosanska Krupa je 37,17 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Bosanska Krupa je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, ali nije utvrđena opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Članom 3. Statuta općine Bosanska Krupa propisano je: "U obavljanju poslova iz svoje nadležnosti Općina će poštovati osnovna prava i slobode svakog svoga građanina i konstitutivnih naroda: Bošnjaka, Hrvata i Srba zajedno sa ostalima, te će osigurati u najvećoj mogućoj mjeri njihovu zastupljenost u skladu sa članom IX 11. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine. [...] Općina će osigurati jednaka prava i zalagati se za jednake životne uslove svih svojih građana, uvažavajući nacionalni, vjerski i kulturni identitet i podstićće njihov miroljubivi suživot." Spol, rod, seksualna orijentacija, rodni identitet i druge lične karakteristike koje se tiču spola i roda nisu adresirane u ovom kontekstu. Pored toga, Statutom općine Bosanska Krupa ili drugim propisom nije utvrđena obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova.

S druge strane, Statut općine Bosanska Krupa uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja i osigurava ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela. To je vidljivo iz člana 32. Statuta općine Bosanska Krupa koji glasi: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća osiguraće se u najvećoj mogućoj mjeri ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova." Statutom općine Bosanska Krupa je utvrđena i obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 34. stav 6. koji glasi: "Prilikom imenovanja članova stalnih, povremenih i privremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa zakonom, kao i stručnost, te zastupljenost vanjskih članova." Prema podacima koje je općina Bosanska Krupa dostavila za potrebe izrade ovog Izvještaja, većina formiranih radnih tijela odnosno komisija odražava ravnopravnu zastupljenost spolova. Statutom općine Bosanska Krupa je utvrđena i obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, i to na osnovu člana 82. koji glasi: "Prilikom predlaganja i izbora članova mjesne zajednice mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da spolovi budu ravnopravno zastupljeni." Ipak, prilikom predlaganja i izbora članova/ica mjesnih zajednica, u praksi još uvijek nisu ravnopravno zastupljena

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Ranela Keranović

Telefon: 037 961 460

E-mail: ranelak@opcinabosanskakrupa.ba

oba spola, i to zbog, kako kažu u općini Bosanska Krupa, "uglavnom manje zainteresovanosti [žena]". Statutom općine Bosanska Krupa ili drugim propisom nije osigurana upotreba rodno osjetljivih termina, niti je predviđena obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Bosanska Krupa nije usvojila niti jednu strategiju u ovoj oblasti. Od aktuelnih lokalnih politika, općina Bosanska Krupa je samo potpisala *Protokol o međusobnoj saradnji* nadležnih ministarstava, općina, institucija, ustanova i nevladinih organizacija u pružanju podrške žrtvama i žrtvama/svjedocima u slučajevima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih oblika krivičnih djela, koji djeluje na području Unsko-sanskog kantona (USK). Potpisnice ovog Protokola su: MUP USK, Ministarstvo pravosuđa i uprave USK, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike USK, Kantonalno tužilaštvo USK, Kantonalni sud u Bihaću, Zavod za besplatnu pravnu pomoć USK, sve općne USK-a, općinski sudovi u Bihaću, Bosanskoj Krupi, Cazinu, Sanskom Mostu, Velikoj Kladaši, Udruženje "Žene sa Une", Udruženje Prijedorčanki "Izvor" Prijedor, Savez udruženja logoraša USK "Dr. Irfan Ljubijankić", Udruženje "Medica" Zenica i Udruženje "Žena-žrtva rata". Cilj ovog Protokola jeste da se povežu nadležnosti ministarstava, općina, institucija, ustanova i nevladinih organizacija u postupku pružanja sveobuhvatne podrške, pomoći, zbrinjavanja i jednakog tretmana za žrtve/svjedoke uspostavljanjem Mreže podrške žrtvama i žrtvama/svjedocima USK. U Protokolu je za svaku potpisnicu tačno definisana nadležnost i radnje koje trebaju poduzimati u slučaju nasilja, a u okviru te njene nadležnosti.

Kada je u pitanju **budžet općine Bosanska Krupa u odnosu na ravnopravnost spolova**, Općina ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. Jedna od ilustracija te neravnopravnosti je činjenica da je u 2016. godini općina Bosanska Krupa za muške sportske klubove izdvojila 75%, a za ženske sportske klubove tek 25% sredstava. I u drugim oblastima budžetiranja nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Bosanska Krupa iz budžeta izdvaja određena sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, pa je tako u 2016. godini za dva udruženja "koja se najviše zalažu za ženska ljudska prava" izdvojila približno 700,00 KM.

Preporuke za općinu Bosanska Krupa

- Kako bi Statut općine Bosanska Krupa bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana i građanki u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"

- obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
- upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
- obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Bosanska Krupa.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Bosanska Krupa kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Bosanski Petrovac

Bosanski Petrovac je općina u zapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Unsko-sanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Bosanski Petrovac ima 7.328 stanovnika od čega je 49,8% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Bosanski Petrovac je 44,87 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Bosanski Petrovac nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao ni opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola.¹ S druge strane, Poslovníkom o radu Općinskog vijeća općine Bosanski Petrovac utvrđena je obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova, i to u članu 47. koji glasi: "Komisija za jednakopravnost spolova promoviše jednaka prava i mogućnosti za muškarce i žene."

Nadalje, nije jasno koliko Statut općine Bosanski Petrovac uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja i koliko osigurava ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, ali je Poslovníkom o radu Općinskog vijeća općine Bosanski Petrovac utvrđena obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 32. stav 4. koji glasi: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela OV će voditi računa da sastav tijela osigurava nacionalnu zastupljenost i stručnost članova radnih tijela vijeća, kao i ravnopravnu zastupljenost spolova." Prema podacima koje je općina Bosanska Krupa dostavila za potrebu izrade ovog Izvještaja, jasno je da Komisija za jednakopravnost spolova odražava ravnopravnu zastupljenost spolova, međutim nije poznato stanje ravnopravnosti spolova u ostalim radnim tijelima/komisijama. Statutom kao ni drugim propisom općine Bosanski Petrovac nije utvrđena obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, niti je predviđena obaveza razvrstavanja podataka po spolu. Formalno nije osigurana upotreba rodno osjetljivih termina, iako se rodno osjetljivi jezik koristi u određenim odredbama Statuta, kao što je to slučaj u članu 16. koji glasi: "Organi Općine/Opštine su: 1. Općinsko/Opštinsko vijeće, 2. Općinski/Opštinski načelnik/ca."

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Bosanski Petrovac nije usvojila niti jednu strategiju u ovoj oblasti. Od aktuelnih lokalnih politika, općina Bosanski Petrovac je samo potpisala *Protokol o međusobnoj saradnji nadležnih*

¹ Prema podacima dostavljenim u Upitniku. Statut općine Bosanski Petrovac nije javno dostupan na službenoj internetskoj stranici Općine, pa stoga ni provjera podataka nije bila moguća prilikom izrade ovog Izvještaja.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Jelena Srna
Telefon: 063 560 850
E-mail: n/a

ministarstava, općina, institucija, ustanova i nevladinih organizacija u pružanju podrške žrtvama i žrtvama/svjedocima u slučajevima ratnih zločina, seksualnog nasilja i drugih oblika krivičnih djela, koji djeluje na području Unsko-sanskog kantona (USK). Potpisnice ovog protokola su: MUP USK, Ministarstvo pravosuđa i uprave USK, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike USK, Kantonalno tužilaštvo USK, Kantonalni sud u Bihaću, Zavod za besplatnu pravnu pomoć USK, sve općine USK-a, općinski sudovi u Bihaću, Bosanskoj Krupi, Cazinu, Sanskom Mostu, Velikoj Kladaši, Udruženje "Žene sa Une", Udruženje Prijedorčanki "Izvor" Prijedor, Savez udruženja logoraša USK "Dr. Irfan Ljubijankić", Udruženje "Medica" Zenica, Udruženje "Žena-žrtva rata". Cilj ovog Protokola jeste da se povežu nadležnosti ministarstava, općina, institucija, ustanova i nevladinih organizacija u postupku pružanja sveobuhvatne podrške, pomoći, zbrinjavanja i jednakog tretmana za žrtve/svjedoke uspostavljanjem Mreže podrške žrtvama i žrtvama/svjedocima USK. U Protokolu je za svaku potpisnicu tačno definisana nadležnost i radnje koje trebaju poduzimati u slučaju nasilja, a u okviru te njene nadležnosti.

Kada je u pitanju **budžet općine Bosanski Petrovac u odnosu na ravnopravnost spolova**, Općina ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Bosanski Petrovac nema ni posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Bosanski Petrovac iz budžeta ne izdvaja sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, iz razloga što "nije bilo zahtjeva" za tim sredstvima.

Preporuke za općinu Bosanski Petrovac

- Kako bi Statut općine Bosanski Petrovac bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela

odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH."

- obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu ..."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Bosanski Petrovac.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Bosanski Petrovac kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Derвента

Derвента je općina u sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Derвента ima 27.404 stanovnika od čega je 51,11% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Derвента je 42,18 godina.

Propisi općine Derвента su usklađeni **sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status je u općini Derвента utvrđena *Odlukom o ravnopravnosti spolova općine Derвента* iz 2013. godine koju je donijela Skupština općine Derвента, a kojom se "uređuje [...] ostvarivanje ravnopravnosti spolova, donošenje propisa i poduzimanje posebnih mjera za sprječavanje diskriminacije zasnovane na spolu i stvaranje jednakih mogućnosti za ostvarivanje svih prava i obaveza pripadnika/ca oba spola u lokalnoj samoupravi, javnim ustanovama i drugim subjektima čiji je osnivač Općina" (član 1. Odluke). U članu 2. ove Odluke stoji: "Puna ravnopravnost spolova garantuje se u svim oblastima društva, uključujući ali ne i ograničavajući se na oblasti obrazovanja, ekonomije, zapošljavanja i rada, socijalne i zdravstvene zaštite, sporta, kulture, javnog života i medija, bez obzira na bračno i porodično stanje." Ovom Odlukom je utvrđena i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to članovima od 4-7. i 9. u kojima se definišu diskriminacija na osnovu spola, direktna i indirektna diskriminacija, uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, poticanje na diskriminaciju zasnovano na spolu, nasilje na osnovu spola, kao i spol, rod, ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti. Prema informacijama dobijenim iz općine Derвента, ove odredbe se primjenjuju u praksi na području cijele Općine. Pored toga, pomenutom Odlukom je utvrđena obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. U članu 13. Odluke o ravnopravnosti spolova je propisano da će: "Organi općine Derвента [...], u skladu sa odredbama važećih zakonskih propisa i međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova, poduzimati poticajne i programske mjere za poticanje i ostvarivanje rodne ravnopravnosti na osnovu analize položaja žena i muškaraca u oblasti za koju se utvrđuju."

Pored toga, Odluka o ravnopravnosti spolova općine Derвента uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja i osigurava ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, ali i u radna tijela, te u mjesne zajednice. To je vidljivo iz članova 10. i 11. koji glase: "Princip ravnopravnosti spolova u općini Derвента primjenjuje se prilikom izbora, imenovanja i konstituisanja naročito u: Skupštini općine i njenim radnim tijelima i komisijama koje ona imenuje, radnim tijelima i komisijama koje formira načelnik Općine, organima upravljanja javnih preduzeća, ustanova i drugih organa, čiji je osnivač općina Derвента, Općinskoj izbornoj komisiji Derвента, savjetima mjesnih zajednica na teritoriji općine Derвента. Prilikom izbora, imenovanja i konstituisanja organa i tijela iz člana 10. ove Odluke osigurava se zastupljenost najmanje 40% pripadnika/ca manje zastupljenog spola."

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Snježana Kovačević
Telefon: 053 315 162
E-mail: snjezanak@derventa.ba

Ove odredbe se primjenjuju u praksi, što ilustruje spolna struktura članova/ica upravnih odbora javnih preduzeća i institucija čiji je osnivač Skupština općine Derventa, u kojima su u periodu od 2005. do 2015. godine najvećim dijelom bile žene - od ukupno 85 članova/ica upravnih odbora, žene su činile 51,76%. U nadzornim odborima od 2005. do 2007. godine, žene su činile 44,45% članstva, a od 2005. godine do danas u istim preduzećima i institucijama žene su na 44,5% rukovodećih položaja koje imenuje Skupština općine. Od ukupnog broja zaposlenih u organu lokalne samouprave u 2017. godini, žene čine 49,5% zaposlenih, s tim da se pretežno muškarci nalaze na rukovodećim položajima u Administrativnoj službi općine Derventa. Naime, od ukupno 7 odjeljenja, žena je načelnica jednog odjeljenja – Odjeljenja za prostorno uređenje (u 2017. godini). Od 2005. do 2017. godine na mjestima načelnika/ca odjeljenja imenovano je ukupno 7 žena (26,9%), dok su muškarci činili većinu sa 19 mjesta (73,07%). Nosioci najviših položaja u Općinskoj upravi Derventa su također muškarci (predsjednik i zamjenik predsjednika Skupštine, te načelnik i zamjenik načelnika). Od ukupno 29 odbornika/ca, žene čine svega 13,79% (4 odbornice). Kada su u pitanju mjesne zajednice, općina Derventa je administrativno podijeljena na 42 mjesne zajednice i 57 sela. U 37 mjesnih zajednica predsjednici savjeta mjesnih zajednica su muškarci, a od ukupno 226 građana/ki koji/e se nalaze u 42 savjeta mjesnih zajednica, 80 je žena (36,39%).

Odlukom o ravnopravnosti spolova općine Derventa je osigurana i upotreba rodno osjetljivih termina, tako što je članom 9. Odluke definisana diskriminacija u jeziku koja "postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam", što se i primjenjuje u praksi. Odlukom se i podaci u općini Derventa razvrstavaju po spolu, i to prema članu 14. Odluke koji glasi: "Organi općine Derventa su dužni da preduzmu sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredaba propisanih zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, ocjenjuju i vrednuju uticaj svih svojih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca u svim fazama planiranja, donošenja i provođenja odluka, kao i da prikupljaju, evidentiraju i obrađuju statističke podatke i informacije razvrstane po spolu koje se obrađuju u okviru njihove nadležnosti." U praksi se ovi podaci razvrstavaju po spolu u statističkim i administrativnim evidencijama, s tim da, prema podacima općine Derventa, ovaj princip nije u potpunosti zaživio u svim oblastima koje su u nadležnosti lokalne zajednice.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Derventa je provela detaljnu analizu stanja ravnopravnosti spolova, i to u okviru izrade *Akcionog plana za ravnopravnost spolova u općini Derventa za period 2016.-2017. godine*. Poglavlje Akcionog plana pod nazivom "Ravnopravnost spolova u općini Derventa" predstavlja analizu ključnih socioekonomskih pokazatelja Općine sa posebnim osvrtom na podatke koji se mogu razvrstati prema spolu. Analiza sadrži sljedeće segmente: učešće u upravljanju i odlučivanju u lokalnoj upravi, zapošljavanje, rad i pristup svim oblicima resursa, poljoprivredna proizvodnja, obrazovanje, socijalna zaštita, sport, lokalni institucionalni okvir za rodnu ravnopravnost, te doprinos lokalne vlasti unaprjeđenju rodne ravnopravnosti. Aktuelni Lokalni akcioni plan je zasebna javna politika ravnopravnosti spolova u Općini, s definiranim srednjoročnim ciljevima, programima, projektima i mjerama, troškovima i izvorima finansiranja, odgovornim osobama/službama i proceduralnim implikacijama. *Akциони plan za ravnopravnost spolova u općini Derventa za period 2016-2017. godine* je izrađen u okviru programa "Izrada lokalnih akcionih planova za ravnopravnost spolova 2015-

2017" koji provodi Gender centar Vlade Republike Srpske. Cilj ove Strategije je osiguranje suštinske primjene principa rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou i izgradnja kapaciteta jedinica lokalne samouprave i organizacija civilnog društva za praćenje napretka primjene standarda ravnopravnosti spolova u općini Derventa. LAP se sastoji iz tri dijela: međunarodni i domaći pravni i institucionalni okvir za ravnopravnost spolova, analiza ravnopravnosti spolova u općini Derventa i preporuke za poboljšanje stanja u oblasti ravnopravnosti spolova. Općina Derventa ima i lokalni *Sporazum o saradnji i zajedničkom djelovanju nadležnih ustanova, organa i organizacija uključenih u efikasno ostvarivanje i provođenje zaštite žrtava nasilja u porodici i u partnerskim odnosima na području općine Derventa*, čiji su potpisnici: Centar za socijalni rad Derventa, Policijska stanica Derventa, Osnovni sud Derventa, Dom zdravlja Derventa, obrazovno-vaspitne institucije u općini Derventa, Udruženje žena "Derventa" i općina Derventa. Ovaj Sporazum o saradnji ima za cilj uspostavljanje saradnje na lokalnom nivou između ustanova, organa i organizacija čija je saradnja i zajedničko djelovanje neophodno za efikasno ostvarivanje i provođenje zaštite žrtava nasilja u porodici i u partnerskim odnosima. Sporazum sadrži odredbe o ulozi potpisnika, osnovnim principima postupanja potpisnika Sporazuma, koordinaciji rada potpisnika Sporazuma u postupcima otkrivanja i prijavljivanja sumnji na nasilje u porodici i u partnerskim odnosima.

Ipak, u općini Derventa nije usvojena aktuelna lokalna strategija za prevenciju rodno zasnovanog nasilja/nasilja nad ženama i djevojčicama/nasilja u porodici, kao niti lokalna strategija za implementaciju UNSCR 1325 (Rezolucije Vijeća sigurnosti UN 1325 - Žene, mir i sigurnost). Ravnopravnost spolova nije integrisana u razvojne i druge strategije i planove Općine, a ranije navedeni usvojeni dokumenti ne uzimaju u obzir potrebe, odnosno posebno ne izdvajaju marginalizovane skupine žena poput Romkinja, LBT (lezbijki, biseksualnih, transrodnih) žena, žena s invaliditetom, žena starije životne dobi (60+), žena iz ruralnih područja i slično.

U općini Derventa je usvojen godišnji Izvještaj o stanju ravnopravnosti spolova/položaju žena/stanju ženskih ljudskih prava u Općini u posljednje 3 godine, i to zadnji put 2014. godine. Izvještaj pod nazivom *Informacija o primjeni Odluke o ravnopravnosti spolova na području općine Derventa* pokriva period od jedne godine i dostavlja se Skupštini općine na razmatranje, a sadrži detaljne podatke o primjeni navedene Odluke po svim članovima Odluke u određenom vremenskom periodu od jedne godine. Prema podacima općine Derventa, Informacija nije rađena za 2015. godinu, budući da je u 2015. godini usvojen Akcioni plan za ravnopravnost spolova u općini Derventa za period 2016-2017. godine. U 2017. godini će se raditi Izvještaj o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini i dostaviti Skupštini općine na razmatranje.

Kada je u pitanju **budžet općine Derventa u odnosu na ravnopravnost spolova**, prema informacijama iz Općine, rodno osjetljivo budžetiranje se primjenjuje. Ipak, nije jasno na koji način se to vrši s obzirom da nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Derventa iz budžeta izdvaja određena sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, pa je tako u 2016. godini za rad Udruženja žena Derventa izdvojeno 6.793 KM ili

0,04% budžeta općine Derventa. Za ženske sportske klubove izdvojeno je 0,28% od ukupnog budžeta općine Derventa, a za muške klubove 2,45% budžeta općine.

Preporuke za općinu Derventa

- Integrisati ravnopravnost spolova u razvojne i druge strategije i planove Općine, kako bi se osiguralo uključivanje rodne perspektive u sve strateške procese planiranja (*gender mainstreaming*)
- Kroz usvojene lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova uzeti u obzir potrebe, odnosno posebno izdvojiti marginalizovane skupine žena poput Romkinja, LBT (lezbijki, biseksualnih, transrodnih) žena, žena s invaliditetom, žena starije životne dobi (60+), žena iz ruralnih područja i slično.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Derventa kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Doboj-Jug

Doboj-Jug je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Zeničko-dobojskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Doboj-Jug ima 4.137 stanovnika od čega je 50,08% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Doboj-Jug je 35,76 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Doboj-Jug predviđena je opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, ali ne i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Član 13. Statuta općine Doboj-Jug glasi: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, [...]" U navedenom članu Statuta, općina Doboj-Jug se obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova kao i razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu: "Općina [...] donosi programe mjera radi postizanja jednakosti spolova, te osigurava vođenje statističkih podataka i informacija razvrstanih po spolu."

Statutom općine Doboj-Jug se uređuje i rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, te osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, što je vidljivo iz člana 27. Statuta: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća osiguraće se u najvećoj mogućoj mjeri ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova." Utvrđena je obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 29. Statuta općine Doboj-Jug koji glasi: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa zakonom", kao i obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, i to na osnovu člana 72. stav 2. koji glasi: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesnih zajednica, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da spolovi budu ravnopravno zastupljeni." Međutim, ove odredbe se ne primjenjuju u praksi, s obzirom da su u obje mjesne zajednice svi članovi savjeta muškaraci, a jedna mjesna zajednica ima sekretarku. Formalno nije osigurana upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Doboj-Jug je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova koja je dio *Lokalnog gender akcionog plana općine Doboj-Jug za period od 2012 do 2015. godine*. Ovaj dokument sadrži: gender senzitivnu situacionu analizu općine Doboj-Jug, gender akcioni plan u području ekonomije i politike, definisanje ključnih projekata, programa i mjera, definisanu organizacionu strukturu za implementaciju plana, kao i plan monitoringa i evaluacije. Ipak, vremenski

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Umihana Krličević-Omerović
Telefon: 032 691 250
E-mail: umihana@dobojjug.ba

rok za implementaciju ove strategije je prošao 2015. godine, te je stoga potrebno obnoviti plan koji će obuhvatati period od naredne dvije do tri godine. Od ostalih lokalnih politika, općina Doboju-Jug je potpisnica *Protokola o saradnji ključnih organa u slučajevima nasilja u porodici*, kao i *Protokola o saradnji sa Sigurnom kućom Medica Zenica* koja pruža adekvatan smještaj ženama, djevojkama i djeci žrtvama traume i nasilja tokom procesa njihovog oporavka.

Kada je u pitanju **budžet općine Doboju-Jug u odnosu na ravnopravnost spolova**, općina ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Doboju-Jug nema ni posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Doboju-Jug iz budžeta izdvaja određena sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, ali ne kroz posebne programe finansiranja. U 2016. godini, općina Doboju-Jug je u tu svrhu izdvojila 2.000 KM, odnosno 0,092% od ukupnog budžeta Općine.

Preporuke za općinu Doboju-Jug

- Kako bi Statut općine Doboju-Jug bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola."
- Provesti novu analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Doboju-Jug.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije novi Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Doboju-Jug kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Domaljevac - Šamac

Domaljevac - Šamac je općina na krajnjem sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Posavskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Domaljevac - Šamac ima 4.771 stanovnika od čega je 50,26% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Domaljevac - Šamac je 39,92 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Domaljevac - Šamac je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, i to članom 13. Statuta "Općina obavlja poslove kojima se izravno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, [...]", ali ne i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. U članu 13. Statuta, općina Domaljevac - Šamac se ipak obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova kao i razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu: "Općina obavlja poslove kojima se izravno ostvaruju potrebe građana [...]": - donosi programe mjera radi postizanja jednakosti spolova te osigurava vođenje statističkih podataka i informacija razvrstanih po spolu, [...]". Statutom općine Domaljevac - Šamac se uređuje i rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, te osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, što je vidljivo iz člana 27. Statuta: "Prilikom predlaganja izbora predsjednika i dopredsjednika Općinskoga vijeća osiguraće se u najvećoj mogućoj mjeri jednakopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te jednakopravnost spolova." Utvrđena je obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 29. Statuta općine Domaljevac - Šamac koji glasi: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura jednakopravnu zastupljenost spolova u skladu sa zakonom", kao i obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, i to na osnovu člana 68. koji glasi: "Prilikom predlaganja i izbora članova vijeća mjesne zajednice mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da spolovi budu jednakopravno zastupljeni." Formalno je osigurana upotreba rodno osjetljivih termina i to na osnovu člana 136. Statuta koji glasi: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta korištene u ovom Statutu u muškom rodu odnose se na oba spola."

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Domaljevac - Šamac nije sprovela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Ipak, općina Domaljevac - Šamac je potpisnica *Protokola intervencija u slučajevima nasilja u porodici za općinu Domaljevac - Šamac* koji su, pored Općine, potpisali Dom zdravlja Domaljevac, Općinski sud, Županijski zavod za pravnu pomoć, Policijska uprava, Centar za socijalni rad Domaljevac, Osnovna škola "Domaljevac" i Udruženje građana "Vive žene", Tuzla.

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Katarina Špionjak
Telefon: 063 620 750
E-mail: kspionj@efos.hr

Kada je u pitanju **budžet općine Domaljevac - Šamac u odnosu na ravnopravnost spolova**, općina ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Domaljevac - Šamac nema ni posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Domaljevac - Šamac iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za općinu Domaljevac - Šamac

- Kako bi Statut općine Domaljevac - Šamac bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine."
- Provesti novu analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Domaljevac - Šamac.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Domaljevac - Šamac kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Foča - Ustikolina

Foča - Ustikolina je općina u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Bosansko-podrinjskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Foča - Ustikolina ima 1.933 stanovnika od čega je 48,37% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Foča - Ustikolina je 43,92 godina.

Propisi općine Foča - Ustikolina **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom općine Foča - Ustikolina nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Foča - Ustikolina se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Statutom općine Foča - Ustikolina se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Foča - Ustikolina se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Foča - Ustikolina nije usvojila niti jednu strategiju u ovoj oblasti. Općina Foča - Ustikolina ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Foča - Ustikolina nema ni posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Foča - Ustikolina iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Melisa Džomba
Telefon: 061 967 327
E-mail: dzombamelisa@hotmail.com

Preporuke za općinu Foča - Ustikolina

- Kako bi Statut općine Foča - Ustikolina bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola.

- Primjer takve odredbe bi glasilo: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
- obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Foča - Ustikolina.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Foča - Ustikolina kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Goražde (G)

Goražde je grad u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Bosansko-podrinjskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Goražde ima 20.897 stanovnika od čega je 51,36% žena. Prosječna starost stanovništva u Gradu Goražde je 40,94 godina.

Propisi Grada Goražda **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom Grada Goražda nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Grad Goražde se nije obavezao na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Statutom Grada Goražda se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Grad Goražde se nije obavezao ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, iako se rodno osjetljiv jezik primjenjuje u praksi.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, Grad Goražde nije proveo analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojio neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Ipak, Grad Goražde je potpisnik *Protokola o postupanju u slučaju nasilja u porodici* koji su, pored Gradske uprave, potpisali Centar za socijalni rad BPK, Općinski sud, Tužilaštvo BPK, Ministarstvo unutrašnjih poslova BPK, Udruženje žena SEKA, te JU Dom zdravlja. Grad Goražde je u saradnji sa Gender centrom FBiH 2012. godine implementirao jednogodišnji *Lokalni akcioni plan o ravnopravnosti spolova općine Goražde*, te bi se stoga ovaj dokument trebao obnoviti tako da obuhvata period od naredne dvije do tri godine.

Kada je u pitanju **budžet Grada Goražda u odnosu na ravnopravnost spolova**, nije jasno koliko i kako Gradska uprava primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje. Informacija dobivena ovim istraživanjem jeste da Goražde pitanja ravnopravnosti spolova uzima u obzir pri izradi i provedbi gradskog budžeta, ali s obzirom da nije izvršena analiza stanja ravnopravnosti spolova kao ni rodna analiza budžeta, malo je vjerovatno da Goražde ovom pitanju pristupa strateški, iako se "finansiraju projekti koji potiču ravnopravnost spolova". Tako, na primjer, Goražde za ženske sportske klubove izdvaja 44% sredstava namijenjenih finansiranju sportskih klubova na području Grada, ali je nejasno da li je to rezultat prestrukturisanja budžeta na način da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova, ili spleta okolnosti. Pored toga, Grad Goražde je dostavio informaciju da se iz budžeta Grada finansiraju posebni programi i poticaji za žene, uključujući i izdvajanje posebnih

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Emira Djana
Telefon: 038 241 450
E-mail: emiradjana@gmail.com

sredstava za zapošljavanje žena i posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, što nije ilustrovano niti jednim primjerom iz prakse. Goražde nema posebne programe i projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Grad Goražde iz budžeta izdvaja sredstva za udruženja koja "okupljaju žene i bave [se] problematikom koja se tiče ove kategorije stanovništva", iako ističu da na području Goražda nema registrovanih udruženja koja se po svojoj misiji i ciljevima bave odnosno zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za Grad Goražde

- Kako bi Statut Grada Goražda bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga grada;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"

- obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u Gradu Goražde.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta Grada Goražda kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Gornji Vakuf - Uskoplje

Gornji Vakuf - Uskoplje je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Srednjobosanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Gornji Vakuf - Uskoplje ima 20.933 stanovnika od čega je 49,68% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Gornji Vakuf - Uskoplje je 36,69 godina.

Propisi općine Gornji Vakuf - Uskoplje **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako je Statutom općine Gornji Vakuf - Uskoplje predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, i to u članu 11. Statuta koji glasi: "Općina će stvarati uslove da građani s područja Općine u cjelini i na demokratski način ostvaruju svoja prava i slobode utvrđene u odredbama Ustava Federacije i međunarodnim instrumentima sadržanim u Aneksu Ustava Federacije o čemu će brinuti svi općinski organi vlasti, svaki u okviru svoje nadležnosti", ali ne i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Gornji Vakuf - Uskoplje se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Statutom općine Gornji Vakuf - Uskoplje se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Gornji Vakuf - Uskoplje se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina. Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Gornji Vakuf - Uskoplje nije usvojila niti jednu strategiju u ovoj oblasti. Kada je u pitanju **budžet općine Gornji Vakuf - Uskoplje u odnosu na ravnopravnost spolova**, općina ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Gornji Vakuf - Uskoplje nema ni posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Gornji Vakuf - Uskoplje iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Branko Matijanić

Telefon: 030 494 068

E-mail: opcauprava@gornjivakuf-uskoplje.ba

Preporuke za općinu Gornji Vakuf - Uskoplje

- Kako bi Statut općine Gornji Vakuf - Uskoplje bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno

- uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
- obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Gornji Vakuf - Uskoplje.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Gornji Vakuf - Uskoplje kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Han-Pijesak

Han-Pijesak je općina u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Han-Pijesak ima 3.530 stanovnika od čega je 52,77% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Han-Pijesak je 45,45 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Han-Pijesak je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. To je vidljivo iz člana 11. Statuta općine Han-Pijesak koji glasi: "U Općini građani ostvaruju ljudska prava i slobode koje su im garantovane međunarodnim aktima, Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi", te člana 13. Statuta: "Niko ne može biti stavljen u nepovoljniji položaj u odnosu na drugog, ako je to rezultat diskriminacija po bilo kojoj osnovi." U članu 13. Statuta, općina Han-Pijesak se dodatno obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova: "U okviru prava i dužnosti organi Općine potiču procese ravnopravnosti i izjednačavanja građana bez obzira na nacionalnu, vjersku, etničku, spolnu ili drugu pripadnost u skladu sa propisima", te specifično u članu 12. Statuta: "Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti." Statutom općine Han-Pijesak se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali nije jasno kako se ovim dokumentom osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, kao ni ravnopravna zastupljenost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, odnosno obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Ipak, žene jesu zastupljene u tijelima odlučivanja barem kada je u pitanju općinska uprava, pa su tako žene na svih pet rukovodećih pozicija. U općinskim propisima općine Han-Pijesak formalno nije osigurana upotreba rodno osjetljivih termina, kao ni razvrstavanje podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Han-Pijesak nije usvojila niti jednu strategiju u ovoj oblasti. Isto je i po pitanju **budžeta općine Han-Pijesak u odnosu na ravnopravnost spolova**, pa tako općina ne primjenjuje rodno osjetljivo budžetiranje, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Han-Pijesak nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Han-Pijesak iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: n/a

Telefon:

E-mail:

Preporuke za općinu Han-Pijesak

- Kako bi Statut općine Han-Pijesak bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova vijeća mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Han-Pijesak.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Han-Pijesak kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Ilijaš

Ilijaš je općina u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Kantonu Sarajevo, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Ilijaš ima 19.603 stanovnika od čega je 52,14% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Ilijaš je 37,08 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Ilijaš je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status što je vidljivo iz člana 16. Statuta općine Ilijaš koji glasi: "Općina će se zalagati da svi građani koji žive na njenom području ostvaruju ljudska prava i osnovne slobode utvrđene u odredbama člana II.A.1-7 Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i međunarodnim instrumentima sadržanim u Aneksu Ustava Federacije Bosne i Hercegovine", odnosno člana 17. Statuta: "Općinski organi vlasti, svaki u okviru svoje nadležnosti dužni su primjenjivati i poštovati prava i slobode građana, poduzimati potrebne mjere i aktivnosti u cilju osiguranja uslova za ostvarivanje i zaštitu prava i sloboda koja su utvrđena navedenim odredbama i propisima u prethodnom članu." Statutom općine Ilijaš nije predviđena opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Ilijaš se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Statutom općine Ilijaš se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, ne osigurava se ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, kao ni u mjesnim zajednicama. Formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Ilijaš je usvojila dvije ključne strategije u ovoj oblasti, i to *Akcionni plan jednakosti i ravnopravnosti općine Ilijaš* i *Lokalni akcionni plan za provedbu UN Rezolucije 1325 u općini Ilijaš za period 2016-2017.* godine. Ovo su službene ali nepotpune informacije iz općine Ilijaš, a sami strateški dokumenti nisu javno dostupni, pa tako nije jasno koji period pokriva Akcionni plan jednakosti i ravnopravnosti općine Ilijaš, niti šta ovi strateški dokumenti sadrže.

Općina Ilijaš ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Ilijaš nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Ilijaš iz budžeta izdvaja određena sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, pa je tako u 2016. godini izdvojeno 24.000,00 KM u tu svrhu.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Adha Masnopita
Telefon: 033 580 690
E-mail: adha.masnopita@ilijas.ba

Preporuke za općinu Ilijaš

- Kako bi Statut općine Ilijaš bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Ilijaš.
- Napraviti reviziju potrebnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova – Lokalnog gender akcionog plana.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Ilijaš kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Istočna Ilidža

Istočna Ilidža je jedna od općina Grada Istočno Sarajevo u Republici Srpskoj. Prema posljednjem popisu, Istočna Ilidža ima 14.763 stanovnika od čega je 52,11% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Istočna Ilidža je 41,43 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, Statutom općine Istočna Ilidža je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, što je vidljivo iz člana 11. Statuta općine Istočna Ilidža kojim su zaštita i unaprjeđenje ljudskih prava i sloboda zagarantovani: "Građani ostvaruju ljudska prava i slobode koje su im garantovane međunarodnim aktima, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi." Općina Istočna Ilidža se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Statutom općine Istočna Ilidža se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, ne osigurava se ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, kao ni u mjesnim zajednicama. Formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivog jezika.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Istočna Ilidža je usvojila *Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova 2015-2016*, ali nije poznato da li je usvojen novi dokument koji bi pokrivaio period od naredne dvije godine. Za potrebe izrade ovog dokumenta je urađena i analiza stanja ravnopravnosti spolova u općini Istočna Ilidža. Pored toga, općina je potpisala i *Protokol o suzbijanju svih oblika nasilja u porodici*, zajedno sa Centrom za socijalni rad, policijom, sudom, Domom zdravlja i obrazovnim institucijama. Općina Istočna Ilidža je usvojila i *Lokalni akcioni plan za implementaciju Rezolucije 1325*, koji je izrađen uz pomoć Agencije za ravnopravnost spolova BiH i usvojen na Skupštini općine, ali nije poznato koji vremenski period pokriva ovaj dokument, kao ni šta sadrži. U općini Istočna Ilidža se jednom godišnje usvaja skupštinska *Informacija o stanju ravnopravnosti spolova u općini*.

Prema prikupljenim informacijama, općina Istočna Ilidža primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, odnosno pitanja ravnopravnosti spolova se uzimaju u obzir pri izradi i provedbi općinskog budžeta. Međutim, nije jasno kako se rodno osjetljivo budžetiranje primjenjuje u općini Istočna Ilidža, obzirom da su u svrhu ovog istraživanja iz općinske uprave date dvije kontradiktorne informacije, i to da "pri raspodjeli sredstava za poticaj u poljoprivredi prednost imaju projekti koji promovišu žene, odnosno samozapošljavanje žena", kao i da je izdvojeno ukupno 55.000 KM za zapošljavanje, s tim da "nema podatka koliko je novca izdvojeno za zapošljavanje žena". Općina Istočna Ilidža iz budžeta ne izdvaja sredstva za posebne programe/projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, kao ni za posebne programe/projekte ženskog

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Vinka Berjan
Telefon: 065 979 499
E-mail: berjanana@yahoo.com

poduzetništva. Mala budžetska izdvajanja za ženske sportske klubove i za rad udruženja/fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, općina Istočna Ilidža objašnjava činjenicom da je "mali procenat NVO koje promovišu ženska ljudska prava", odnosno da je "malo [...] ženskih klubova na području općine Istočna Ilidža".

Preporuke za općinu Istočna Ilidža

- Kako bi Statut općine Istočna Ilidža bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Istočna Ilidža i napraviti reviziju potrebnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova – Lokalnog gender akcionog plana i Lokalnog akcionog plana za implementaciju Rezolucije 1325.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Istočna Ilidža kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Kakanj

Kakanj je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Zeničko-dobojskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Kakanj ima 37.441 stanovnika od čega je 50,18% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Kakanj je 37,12 godina.

Kada je u pitanju **usklađenost općinskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, nije poznato da li Statut općine Kakanj predviđa opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, kao ni da li je utvrđena obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova.² Također, nije poznato da li Statut općine Kakanj ili neki drugi propis uređuje rad upravljačkih tijela ili tijela odlučivanja i da li osigurava ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela. Statutom općine Kakanj se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 30. Statuta općine Kakanj koji glasi: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa zakonom." Ova odredba se primjenjuje i u praksi što je vidljivo iz pregleda strukture članstva u radnim tijelima koje osniva općina Kakanj. Međutim, nije poznato kako se i da li se ravnopravnost spolova osigurava u mjesnim zajednicama. Formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivog jezika, niti općina Kakanj vrši razvrstavanje podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Kakanj nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Ipak, općina Kakanj je potpisnica *Protokola o međusobnoj saradnji u radu na prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u porodici* sa Udruženjem "Medica" Zenica.

Općina Kakanj ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Kakanj nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Kakanj iz budžeta izdvaja određena sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, a u 2016. godini su ta sredstva iznosila 13,5% "od ukupnih sredstava doznačenih po programu za ostala udruženja".

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Nirka Omerović
Telefon: 032 771 800
E-mail: nirka.omerovic@kakanj.com.ba

² Iz općine Kakanj su na sva tri pitanja odgovorili sa "ne znam", a Statut općine Kakanj nije javno dostupan za provjeru.

Preporuke za općinu Kakanj

- Kako bi Statut općine Kakanj bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Kakanj.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Kakanj kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Kalesija

Kalesija je općina u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Tuzlanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Kalesija ima 33.053 stanovnika od čega je 49,78% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Kalesija je 35,76 godina.

Propisi općine Kalesija **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom općine Kalesija nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Kalesija se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Kalesija se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Kalesija nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Općina Kalesija je potpisnica *Protokola o saradnji ključnih organa u slučajevima nasilja u porodici*, ali nije poznato ništa o tome o kojem je protokolu riječ, ko su potpisnice protokola, kao ni od čega se on sastoji. Općina Kalesija ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Kalesija nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Kalesija iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Mujo Tosunbegović
Telefon: 035 367 700
E-mail: opcina@kalesija.ba

Preporuke za općinu Kalesija

- Kako bi Statut općine Kalesija bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"

- opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Kalesija.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Kalesija kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Kiseljak

Kiseljak je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Srednjobosanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Kiseljak ima 20.722 stanovnika od čega je 50,36% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Kiseljak je 38,04 godina.

Propisi općine Kiseljak su najvećim dijelom **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako je Statutom općine Kiseljak predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i obaveza promovisanja ravnopravnosti spolova i razvrstavanja podataka po pripadnosti određenom spolu. To je vidljivo iz člana 15. Statuta općine Kiseljak koji glasi: "Općina u okviru samoupravnog djelokruga, u skladu sa Ustavom i zakonom, ima vlastite nadležnosti, u okviru kojih naročito poslove: - osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, [...] – donošenje programa mjera radi postizanja jednakosti spolova, te obezbjeđenje vođenja statističkih podataka i informacija razvrstanih po spolu, [...]" U Statutu općine Kiseljak je predviđena i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to u članu 4. Statuta koji glasi: "Općina Kiseljak će osigurati ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, a posebno je zabranjena diskriminacija i nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine." Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, te se osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, i to na osnovu člana 29. Statuta koji glasi: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća obezbjediće se u najvećoj mogućoj mjeri jednakopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te jednakopravnost spolova." U općini Kiseljak se osigurava i ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju i to na osnovu člana 31. Statuta koji glasi: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa Zakonom." Statutom općine Kiseljak se ne osigurava ravnopravnost spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, iako se rodno osjetljivi jezik koristi u određenim odredbama Statuta, kao što je to slučaj u članu 17. koji glasi: "Organi Općine su: 1. Općinsko vijeće, 2. Općinski načelnik/načelnica.", odnosno u onim članovima Statuta kojima se uređuju izbor, dužnosti i obaveze općinskog načelnika/ce i općinskih vijećnika/ca.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Kiseljak nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Općina Kiseljak ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Kiseljak nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: n/a

Telefon:

E-mail:

projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Kiseljak iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za općinu Kiseljak

- Kako bi Statut općine Kiseljak bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Kiseljak.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Kiseljak kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Ključ

Ključ je općina u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Unsko-sanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Ključ ima 16.744 stanovnika od čega je 50,04% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Ključ je 38,44 godina.

Propisi općine Ključ su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom općine Ključ nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Ključ se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova, na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina iako se oni donekle koriste u općinskim propisima. S druge strane, općinskim propisima se osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja što je vidljivo iz člana 28. Statuta općine Ključ koji glasi: "Prilikom predlaganja izbora Općinskog vijeća osiguraće se u najvećoj mogućoj mjeri ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova." Ravnopravnost spolova se osigurava i u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 30. Statuta: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa zakonom." Prema članu 74. Statuta općine Ključ osigurava se i ravnopravnost spolova u mjesnim zajednicama: "Skupština mjesne zajednice mora održavati nacionalnu i spolnu strukturu građana upisanih u birački spisak."

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Ključ je provela *Analizu stanja u pogledu jednakopravnosti spolova u oblastima iz samoupravnog djelokruga općine Ključ* koja se sastoji iz: Analize usklađivanja Statuta općine Ključ sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, Analize saradnje Komisije za jednakopravnost spolova Općinskog vijeća sa civilnim sektorom, pregleda spolne strukture u svim općinskim službama i u svim mjesnim zajednicama, Analize javne rasprave u mjesnim zajednicama koje organizuju općinski organi sa aspekta učešća oba spola, raspodjele budžeta za finansiranje projekta i Analize odnosa općinskog medija prema pitanjima ravnopravnosti spolova sa osvrtom na nasilje u porodici i diskriminaciju na osnovu spola.

Općina Ključ je usvojila i *Akcioni program za postizanje jednakopravnosti spolova u oblastima iz samoupravnog djelokruga općine Ključ* kojim se prati i unaprjeđuje položaj žena u općini, prati i unaprjeđuje spolna struktura tijela Općinskog vijeća kao i rukovodstva OV, prati zastupljenost žena u svim službama tj. općinskom organu uprave, promovišu jednaka prava za muškarce i žene, planira prezentovanje podataka prema spolnoj strukturi, planira analiza naziva ustanova, trgova i ulica, te obrađuje pitanje saradnje sa civilnim sektorom, Policijskom upravom i

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Zehra Čajić

Telefon: 037 661 203

E-mail:

drustvene.djelatnosti.kljuc@gmail.com

Centrom za socijalni rad. Međutim, nije poznato koji period pokriva ovaj strateški dokument, pa je potrebno revitalizovati postojeći Akcioni plan ukoliko on više nije aktuelan.

Općina Ključ ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Ključ nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Ključ iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava. Ipak, kroz svoje aktivnosti, općina Ključ podržava i ženske sportske klubove (u 2016. godini je za ženski odbojkaški klub izdvojeno 6.000,00 KM), kao i žensko poduzetništvo (u 2016. godini je za ovu svrhu izdvojeno 13.500,00 KM odnosno 0,31% budžeta općine).

Preporuke za općinu Ključ

- Kako bi Statut općine Ključ bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Revitalizovati postojeće lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.

- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Ključ kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Kostajnica

Kostajnica je općina u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Kostajnica ima 5.977 stanovnika od čega je 50,35% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Kostajnica je 42,27 godina.

Propisi općine Kostajnica **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom općine Kostajnica nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Kostajnica se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Kostajnica se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Kostajnica nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Općina Kostajnica ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Kostajnica nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Kostajnica iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Aleksandar Pašić
Telefon: 065 947 692
E-mail: portparol@opstina-kostajnica.com

Preporuke za općinu Kostajnica

- Kako bi Statut opine Kostajnica bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola.

- Primjer takve odredbe bi glasilo: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
- obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Kostajnica.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Kostajnica kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Laktaši

Laktaši je općina u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, općina Laktaši ima 34.966 stanovnika od čega je 50,46% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Laktaši je 40,09 godina.

Propisi općine Laktaši su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako je Statutom općine Laktaši predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova, što je vidljivo iz člana 24. Statuta općine Laktaši koji glasi: "Općina Laktaši u okviru svojih nadležnosti osigurava ostvarivanje, zaštitu i unaprjeđenje ljudskih prava i sloboda građana, individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u skladu sa zakonom. [...] Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti." Općinskim propisima nije predviđena opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, niti je formalno osigurana upotreba rodno osjetljivih termina.

Odlukom o ravnopravnosti spolova u općini Laktaši je propisano da se princip ravnopravnosti spolova primjenjuje prilikom izbora, postavljanja i konstituisanja naročito u: "- Skupštini općine i njenim radnim tijelima, komisijama, savjetima, odborima, - radnim tijelima koje formira načelnik općine u skladu sa ovlaštenjima, - organima uprave, - organima upravljanja javnih preduzeća, ustanovama i organizacijama čiji je osnivač općina Laktaši, - savjetima mjesnih zajednica na području općine Laktaši." Prilikom izbora članova organa i radnih tijela komisija, vijeća, odbora i prilikom postavljanja rukovodilaca u Općinskoj upravi općine Laktaši, pomenutom Odlukom se osigurava zastupljenost najmanje 40% predstavnika/ca manje zastupljenog spola, a princip ravnopravnosti spolova će se, prema istoj Odluci, primjenjivati i pri formiranju delegacija općine Laktaši: "Žene i muškarci imaju pravo da ravnopravno i bez diskriminacije predstavljaju općinu u međunarodnoj i međuopćinskoj saradnji koja se ostvaruje u okviru nadležnosti općine, da budu predstavljeni i učestvuju u međunarodnoj i međuopćinskoj saradnji, sajamskim manifestacijama, kao i projektima prekogranične saradnje, gdje će žene i muškarci biti ravnopravno predstavljeni. U sastavu delegacije biće najmanje 40% osoba manje zastupljenog spola." Odlukom o ravnopravnosti spolova u općini Laktaši se predviđa i obaveza razvrstavanja podataka po spolu, i to na osnovu člana 6. Odluke koji glasi: "Svi statistički podaci i informacije, koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u organima jedinica lokalne samouprave, javnim službama u ustanovama, javnim preduzećima i ostalim subjektima moraju biti prikazani po spolu. Statistički podaci i informacije koje se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u skladu sa stavom 1. ovog člana, moraju biti sastavni dio statističke evidencije i dostupni javnosti.", te člana 7. navedene Odluke: "Svi organi, javna preduzeća, ustanove, mjesne zajednice na koje se odnosi ova Odluka dužni su uskladiti svoje statute i druga opća akta u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ove Odluke."

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Sanela Ratković
Telefon: 051 334 240
E-mail: sanela.ratkovic@laktasi.net

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Laktaši je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova koja je dio *Lokalnog gender akcionog plana općine Laktaši za period 2016-2017. godine*. Općina Laktaši pored LGAP-a i Odluke o ravnopravnosti spolova nije usvojila druge strateške dokumente u ovoj oblasti. U programu rada Skupštine općine Laktaši za 2017. godinu razmatra se *Informacija o stanju rodne ravnopravnosti na području općine Laktaši* koja se podnosi na godišnjem nivou. Ova Informacija sadrži: uvodni dio u kome se navode akti koji su potpisani na nivou BiH, organa i tijela na državnom, entitetskom i lokalnom nivou, aktivnosti koje provode organizacije civilnog društva, posebno udruženja žena koja djeluju na području općine, statističke podatke iz oblasti zapošljavanja, predškolskog i osnovnog obrazovanja, stipendiranja učenika/ca i studenata/ica, podatke iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, te podatke o broju i vrstama nasilja u porodici, kao i preporuke i mjere.

Pored toga, Odlukom o ravnopravnosti spolova se osigurava uključivanje rodne perspektive u sve strateške procese planiranja (*gender mainstreaming*), i to na osnovu člana 4. Odluke: "Princip ravnopravnosti spolova integriše se i ostvaruje u svim oblastima u kojima se realizuju nadležnosti općine Laktaši. Obavezujući domaći i međunarodni standardi ravnopravnosti spolova integrišu se u svim općim i strateškim dokumentima, a naročito u Strategiji razvoja općine Laktaši za period 2014-2020. godine i budžetu općine Laktaši, u skladu sa članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini. Prilikom kreiranja budžeta općine Laktaši, princip ravnopravnosti spolova obavezno se integriše u Uputstvo za izradu finansijskih planova kojim se definiše način kreiranja i usvajanja budžeta."

Međutim, općina Laktaši ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje** pa samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. Ipak, općina Laktaši podržava ženske sportske klubove sa 15,07% sredstava od ukupnih sredstava koja se izdvajaju za sportske klubove u općini Laktaši, daje podršku ženskom udruživanju (u 2016. godini iznos sredstava je bio 10.000,00 KM), a podržane su i aktivnosti UŽ "Osmijeh žene" Laktaši, "Danica" Laktaši, aktivnosti UG Centar za djecu, mlade i porodicu Laktaši i neformalna grupa "Budi Muško Klub".

Preporuke za općinu Laktaši

- Kako bi Statut općine Laktaši bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola."

- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Laktaši kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Ljubinje

Ljubinje je općina u jugoistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, općina Ljubinje ima 3.511 stanovnika od čega je 50,86% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Ljubinje je 43,22 godine.

Propisi općine Ljubinje **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom općine Ljubinje nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Ljubinje se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Ljubinje se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Ljubinje nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Općina Ljubinje je potpisnica Protokola o postupanju u slučajevima nasilja u porodicu, zajedno sa Ženskim centrom Trebinje, Vrtićem "Ljubinje", Bolnicom "Ljubinje", Centrom za socijalni rad, obrazovnim ustanovama i Komisijom za ravnopravnost spolova.

Općina Ljubinje ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Ljubinje nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, kao ni posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Ljubinje iz budžeta ne izdvaja sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Persa Klimenta
Telefon: 066 838 171
E-mail: ljubinje@teol.net

Preporuke za općinu Ljubinje

- Kako bi Statut općine Ljubinje bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe

- bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
- opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Ljubinje.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Ljubinje kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Lukavac

Lukavac je općina u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Tuzlanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Lukavac ima 44.520 stanovnika od čega je 51,06% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Lukavac je 40,30 godina.

Propisi općine Lukavac su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako je Statutom općine Lukavac predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, i to u članu 10. Statuta: "Općina će stvarati uslove za zaštitu prava i sloboda građana utvrđenih u Ustavu BiH i njegovim Aneksima, Ustavu FBiH i njegovim Aneksima i Ustavu Tuzlanskog kantona i njegovim Amandmanima", članu 11: "Općinska tijela vlasti, općinske službe za upravu i institucije koje vrše javna ovlaštenja dužni su u vršenju poslova iz svoje nadležnosti dosljedno primjenjivati i poštovati prava i slobode građana [...] i preduzimati mjere i aktivnosti u cilju osiguranja uslova za njihovo ostvarivanje i zaštitu" i članu 16. Statuta općine Lukavac: "U vlastite nadležnosti općine posebno spadaju: - osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda." Ipak, općinskim propisima nije utvrđena opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, kao ni obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Statut općine Lukavac uređuje rad upravljačkih tijela ili tijela odlučivanja i osigurava ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, i to na osnovu člana 28. Statuta koji glasi: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća osiguraće se ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova", te utvrđuje obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama na osnovu člana 79. Statuta: "Prilikom predlaganja i izbora članova vijeća mjesne zajednice mora se voditi računa da svako mjesno područje (ili više manjih naselja) mora bit zastupljeno u vijeću mjesne zajednice, kao i da sastav članova vijeća odražava spolnu zastupljenost u skladu sa članom 20. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, [...]", ali ne uređuje obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. U općini Lukavac se ne primjenjuje rodno osjetljiv jezik, niti postoji obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Lukavac nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Općina Lukavac je potpisnica *Protokola o postupanju u slučajevima nasilja u porodici*, zajedno sa Centrom za socijalni rad, Domom zdravlja, Općinskim sudom i Policijskom upravom, a usvojila je i *Gender akcioni plan za rodno budžetiranje u oblasti kulture i sporta za 2016-2018. godinu*, s tim da nije poznato šta ovaj strateški dokument sadrži.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Derva Salihović
Telefon: 035 366 741
E-mail: derva.salihovic@lukavac.ba

Prema prikupljenim informacijama, općina Lukavac primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, odnosno pitanja ravnopravnosti spolova se uzimaju u obzir pri izradi i provedbi općinskog budžeta. Međutim, nije jasno kako se rodno osjetljivo budžetiranje primjenjuje u općini Lukavac, obzirom da su u svrhu ovog istraživanja dobijene informacije da općina Lukavac nema posebne programe i poticaje za žene, pa tako ni posebna sredstva za zapošljavanje žena, posebne programe i projekte ženskog poduzetništva, kao ni posebne programe i projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Općina Lukavac iz budžeta ne izdvaja sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za općinu Lukavac

- Kako bi Statut općine Lukavac bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Lukavac i usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Lukavac kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Mrkonjić Grad

Mrkonjić Grad je općina u zapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Mrkonjić Grad ima 16.671 stanovnika od čega je 51,43% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Mrkonjić Grad je 43,54 godina.

Propisi općine Mrkonjić Grad su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako je Statutom općine Mrkonjić Grad predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to u članu 16. Statuta općine koji glasi: "U Općini građani ostvaruju ljudska prava i slobode, koja su im garantovana međunarodnim aktima, Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi." U navedenom članu Statuta, općina Mrkonjić Grad utvrđuje obavezu lokalne zajednice da promovira ravnopravnost spolova: "Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti." Općina Mrkonjić Grad se nije obavezala na razvrstavanje podataka po spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Mrkonjić Grad se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Mrkonjić Grad je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova u okviru izrade akcionih planova za prethodni period. Općina Mrkonjić Grad nema usvojen aktuelni Lokalni gender akcioni plan, ali ima usvojen dokument pod nazivom *Razvoj strateškog pristupa za poboljšanje položaja žena i unaprjeđenje rodne ravnopravnosti*, iako nije jasno koji vremenski period taj dokument pokriva, kao ni šta on sadrži.

Prema prikupljenim informacijama, općina Mrkonjić Grad primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, odnosno pitanja ravnopravnosti spolova se uzimaju u obzir pri izradi i provedbi općinskog budžeta. Međutim, nije jasno kako se rodno osjetljivo budžetiranje primjenjuje u općini Mrkonjić Grad, s obzirom da su u svrhu ovog istraživanja dobijene informacije da općina Mrkonjić Grad nema mjere koje potiču ravnopravnost spolova, a koje se finansiraju iz općinskog budžeta. S druge strane, iz Općinske uprave općine Mrkonjić Grad ističu da izdvajaju posebna sredstva za zapošljavanje žena, kao i da imaju posebne programe i projekte ženskog poduzetništva. U budžetu općine Mrkonjić Grad su planirana sredstva u iznosu od 30.000 KM za podršku razvoju ženskog preduzetništva u ruralnim sredinama, i to 10.000 KM iz budžeta Općine i 20.000 KM donatorskih sredstava. Za posebne programe i projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica se također

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Đurđica Šolak
Telefon: 050 220 931
E-mail: solakdjurdjica@yahoo.com

izdvajaju budžetska sredstva, iako nije jasno u kojem iznosu. Općina Mrkonjić Grad iz budžeta izdvaja 10% sredstava za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za općinu Mrkonjić Grad

- Kako bi Statut općine Mrkonjić Grad bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Mrkonjić Grad i obnoviti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Mrkonjić Grad kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Novi Grad

Novi Grad je općina u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Novi Grad ima 27.115 stanovnika od čega je 49,86% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Novi Grad je 42,45 godina.

Propisi općine Novi Grad su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako je Statutom općine Novi Grad predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to u članu 4. Statuta općine koji glasi: "U Općini građani ostvaruju ljudska prava i slobode, koja su im garantovana Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi." Međutim, općina Novi Grad ne utvrđuje obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova, kao ni obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Novi Grad se u Statutu općine obavezala na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, i to u članu 27. koji glasi: "Prilikom predlaganja kandidata za članove savjeta MZ mora se voditi računa o ravnopravnoj spolnoj zastupljenosti i teritorijalnoj zastupljenosti mjesne zajednice", a ova odredba se primjenjuje u praksi što ilustruje podatak da je 30% žena izabrano za članice savjeta mjesnih zajednica, u svakoj mjesnoj zajednici. U općini Novi Grad je formalno osigurana upotreba rodno osjetljivog jezika, i to u članu 2. Statuta općine koji glasi: "Gramatički izrazi upotrebljeni u ovom Statutu za označavanje ženskog ili muškog roda podrazumijevaju oba spola."

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Novi Grad je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova u okviru izrade *Akcionog plana za ravnopravnost spolova općine Novi Grad 2015-2016*. Općina Novi Grad nema usvojen aktuelni Lokalni gender akcioni plan, kao ni druge strateške dokumente u ovoj oblasti.

Općina Novi Grad ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Novi Grad nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, a općina Novi Grad iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Ljiljana Grab

Telefon: 052 753 505

E-mail: ljiljana.grab@opstina-novigrad.com

Preporuke za općinu Novi Grad

- Kako bi Statut općine Novi Grad bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Novi Grad i obnoviti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Novi Grad kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Novi Travnik

Novi Travnik je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Srednjobosanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Novi Travnik ima 23.832 stanovnika od čega je 50,22% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Novi Travnik je 36,32 godine.

Propisi općine Novi Travnik **nisu usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Tako Statutom općine Novi Travnik nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao niti opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Novi Travnik se nije obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Novi Travnik se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Novi Travnik je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova iz koje je u konačnici proistekao strateški dokument *Lokalni gender akcioni plan*, ali nije poznato koliko je taj dokument aktuelan, koji period pokriva, kao ni šta sadrži. Općina Novi Travnik ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Novi Tavnik nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, a općina Novi Travnik iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Nela Levarda
Telefon: 030 795 649
E-mail: n/a

Preporuke za općinu Novi Travnik

- Kako bi Statut općine Novi Travnik bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"

- opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Novi Travnik.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Novi Travnik kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Novo Goražde

Novo Goražde je općina u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine, i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Novo Goražde ima 3.117 stanovnika od čega je 48,09% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Novo Goražde je 44,23 godine.

Propisi općine Novo Goražde su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Novo Goražde je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, što je vidljivo iz člana 10. Statuta općine Novo Goražde koji glasi: "U Općini, građani ostvaruju ljudska prava i slobode koje su im garantovani međunarodnim aktima, Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, [...]". te se općina Novo Goražde obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova u članu 29. Statuta koji glasi: "Općina, u okviru svojih nadležnosti, osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti." Međutim, općina Novo Goražde se nije obavezala na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Novo Goražde se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Novo Goražde nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova.

Općina Novo Goražde ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Novo Goražde nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, a općina Novo Goražde iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Velinka Lasica
Telefon: 065 890 640
E-mail: n/a

Preporuke za općinu Novo Goražde

- Kako bi Statut općine Novo Goražde bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spol."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Novo Goražde.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Novo Goražde kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Novo Sarajevo

Novo Sarajevo je jedna od općina Grada Sarajeva i pripada Kantonu Sarajevo, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Novo Sarajevo ima 64.814 stanovnika od čega je 54,36% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Novo Sarajevo je 41,12 godine.

Propisi općine Novo Sarajevo nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Novo Sarajevo nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao ni opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Novo Sarajevo se nije obavezala ni na promovisanje ravnopravnosti spolova, kao ni na razvrstavanje podataka po pripadnosti određenom spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Novo Sarajevo se nije obavezala na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Novo Sarajevo nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova. Općinsko vijeće općine Novo Sarajevo je na 8. sjednici održanoj 30.05.2017. godine donijelo *Odluku o pristupanju izradi Gender plana općine Novo Sarajevo za period 2017 - 2021*. Općina Novo Sarajevo ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Novo Sarajevo nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, a općina Novo Sarajevo iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: n/a
Telefon:
E-mail:

Preporuke za općinu Novo Sarajevo

- Kako bi Statut općine Novo Sarajevo bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se

- odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
- opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Novo Sarajevo i usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Novo Sarajevo kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Prijedor (G)

Prijedor je grad u zapadnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Prijedor ima 89.397 stanovnika od čega je 50,93% žena. Prosječna starost stanovništva u Prijedoru je 41,53 godine.

Propisi Grada Prijedora su velikim dijelom **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom Grada Prijedora je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to na osnovu člana 13. Statuta koji glasi: "U Gradu građani ostvaruju ljudska prava i slobode, koja su im garantovana međunarodnim aktima, Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Grad osigurava ostvarivanje, zaštitu i unaprjeđivanje ljudskih prava i sloboda građana i individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u skladu sa zakonom, ovim Statutom i drugim aktima organa Grada." Grad Prijedor se u Statutu obavezao i na promovisanje ravnopravnosti spolova, i to navedenim članom 13., stav 9. koji glasi: "Grad u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti." Član 41. Poslovnika o radu Skupštine Grada Prijedora i *Odluka o ravnopravnosti spolova*, broj: 01-022-85/12, ("Službeni glasnik općine Prijedor", broj: 6/12), uređuju osiguravanje ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, dok Poslovnik o radu uređuje ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, iako ne na način da prate odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Tako u članu 41. Poslovnika o radu Skupštine Grada Prijedora stoji: "Sastav radnog tijela treba odgovarati stranačkoj i spolnoj zastupljenosti u Skupštini." Grad Prijedor se nije obavezao na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Formalno jeste osigurana upotreba rodno osjetljivih termina, i to na osnovu člana 224. Poslovnika o radu Skupštine koji glasi: "U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH ("Sl.glasnik Bosne i Hercegovne", br.16/03), odredbe ovog Poslovnika se primjenjuju i u rodno osjetljivom jeziku kod funkcija, zvanja i statusa radi ostvarivanja principa ravnopravnosti spolova." Propisima Grada Prijedora nije predviđena obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Nije poznato da li Grad Prijedor ima usvojene aktuelne **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, kao ni da li je Gradska uprava provela analizu stanja ravnopravnosti spolova. Grad Prijedor ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U Prijedoru nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, a Grad Prijedor iz budžeta ne izdvaja ni sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Željko Škondrić
Telefon: 052 245 122
E-mail: n/a

Preporuke za Grad Prijedor

- Kako bi Statut Grada Prijedora bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u Gradu Prijedoru i usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta Grada Prijedora kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Rudo

Rudo je općina u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, općina Rudo ima 7.963 stanovnika od čega je 49,13% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Rudo je 43,87 godina.

Propisi općine Rudo najvećim dijelom nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Rudo nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, nego samo obaveza Općine da promoviše ravnopravnost spolova, i to u članu 11. Statuta koji glasi:

"Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti". Nije predviđena ni opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općinskim propisima općine Rudo nije predviđena obaveza razvrstavanja podataka po spolu. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Rudo se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, a formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina.

Općina Rudo nema usvojene aktuelne **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, niti je sprovela analizu stanja ravnopravnosti spolova. Posljednji *Izveštaj o ravnopravnosti spolova* koji je sačinila Komisija za za ravnopravnost spolova usvojen je na sjednici Skupštine u 2015. godini za 2014. godinu. Općina Rudo je potpisnica *Protokola o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti nasilja u porodici i rodno baziranog nasilja* uz Policijsku stanicu, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja "dr Stojana i Ljubica", osnovnu školu i Srednjoškolski centar Rudo, te NVO COD "Luna". Ovim Protokolom se definišu i preciziraju aktivnosti koje imaju za cilj da osiguraju kvalitetniju saradnju i unaprjeđenje rada nadležnih subjekata općine Rudo na poslovima suzbijanja i sprječavanja nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja, kao i primarnoj zaštiti žrtava nasilja, uz opredjeljenje za poštovanje principa zakonitosti, transparentnosti, javnosti, odgovornosti, efikasnosti, ekonomičnosti i profesionalne stručnosti prilikom učešća u zajedničkom radu na suzbijanju i sprječavanju nasilja u porodici.

Općina Rudo ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Rudo nema posebnih programa i podsticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Igor Nikitović
Telefon: 058 711 360
E-mail: leaprudo@spinter.net

Preporuke za općinu Rudo

- Kako bi Statut općine Rudo bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - obavezu lokalne zajednice da promovira ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu;"
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Rudo i usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Rudo kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Sarajevo (G)

Sarajevo je glavni grad Bosne i Hercegovine, smješten u njenom centralnom dijelu i pripada Kantonu Sarajevo, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, Grad Sarajevo ima 275.524 stanovnika od čega je 53,48% žena. Prosječna starost stanovništva u Gradu Sarajevu je 40,05 godina.

Propisi Grada Sarajeva nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**, ali je Gradska uprava usvojila i potpisala dokumente kojima je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Tako je u *Akcionom planu rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva*, Grad Sarajevo predstavljen kao "Grad ravnopravnosti i jednakih mogućnosti za žene i muškarce", i to na osnovu Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou čiji je potpisnik Grad Sarajevo, i koja podrazumijeva da "u jednom društvu, zajednici ili organizaciji, postoje jednake mogućnosti za žene, muškarce i osobe drugačijih rodnih identiteta za doprinos kulturnom, političkom, ekonomskom i socijalnom napretku kao i da imaju jednake mogućnosti da uživaju sve koristi i dobrobiti od napretka zajednice u kojoj žive i rade." Međutim, prema ovoj Povelji, kao i prema Zakonu o ravnopravnosti spolova u BiH, lokalne zajednice trebaju uskladiti svoje propise i pravne akte, najprije u ključnim dokumentima kao što su statut grada, poslovnik o radu vijeća, a potom i dokumenti niže pravne snage. Izmjene se trebaju voditi osnovnim principima Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, a to je, s jedne strane, zabrana diskriminacije po svim osnovama, pa i po osnovu spola, te s druge strane, unaprjeđenje ravnopravnosti spolova kroz posebne i privremene mjere, naprimjer, zastupljenost oba spola kao imenovanog/e nosioca/teljice ključnih funkcija u Gradu. S tim u vezi, Grad Sarajevo se ne obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova, propisima Grada Sarajeva se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju aktuelne **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, Grad Sarajevo je proveo analizu stanja ravnopravnosti spolova u sklopu izrade *Akcionog plana rodne ravnopravnosti Grada Sarajeva 2015-2017*. Opći cilj Akcionog plana je i značajno unaprjeđenje u oblasti rodne ravnopravnosti na nivou Grada Sarajeva, a to se planira realizovati implementacijom tri postavljena specifična cilja, kako slijedi: (1) edukacija i podizanje svijesti o pitanjima rodne ravnopravnosti, naročito u vezi marginalizovanih grupa, (2) podizanje stepena ravnopravnosti spolova u društveno-ekonomskim oblastima iz nadležnosti Grada Sarajeva, i (3) uspostavljanje mehanizama za programsko i rodno-odgovorno budžetiranje u Gradu Sarajevu. Pored ove strategije, Grad Sarajevo nema usvojene druge lokalne politike i strateške dokumente za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova.

Kontakt osobe za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime:

Nermina Suljević i Dragana Solakovic

Telefon: 033 220 767

E-mail: Nermina.Suljevic@sarajevo.ba

Dragana.Solakovic@sarajevo.ba

Grad Sarajevo ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. Iz budžeta Grada Sarajeva se ne finansiraju posebni programi i poticaji za žene, pa se tako ne izdvajaju ni posebna sredstva za zapošljavanje žena, posebne programe i projekte ženskog poduzetništva, posebne programe i projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za Grad Sarajevo

- Kako bi Statut Grada Sarajeva bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasio: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga grada;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija

razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."

- Izvršiti rodnu analizu budžeta Grada Sarajeva kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Sokolac

Sokolac je općina u istočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, općina Sokolac ima 12.021 stanovnika od čega je 50,76% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Sokolac je 42,68 godina.

Propisi općine Sokolac najvećim dijelom nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Sokolac nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao ni opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Sokolac se ne obavezuje ni na promovisanje ravnopravnosti spolova. *Odlukom o ravnopravnosti spolova* se osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, kao i u radnim tijelima koja se osnivaju i mjesnim zajednicama, međutim iz općine Sokolac nisu dostavili više informacija o ovom dokumentu, a on nije ni javno dostupan za provjeru. Općinskim propisima općine Sokolac nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju usvojene aktuelne **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Sokolac je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova u okviru izrade *Akcionog plana ravnopravnosti spolova*, ali nije poznato koji vremenski period pokriva ovaj strateški dokument, kao ni šta sadrži. Općina Sokolac je potpisnica *Protokola o saradnji o sprječavanju nasilja u porodici* na nivou Grada Istočno Sarajevo, a čije su potpisnice općine Grada Istočno Sarajevo. Nisu usvojene druge lokalne politike za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na području općine Sokolac. Općina Sokolac ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Sokolac nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Borjanka Krsmanović

Telefon: 066 805 246

E-mail:

borjanka.krsmanovic@opstinaskolac.net

Preporuke za općinu Sokolac

- Kako bi Statut općine Sokolac bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se

- odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
- opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti novu analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Sokolac i revitalizovati potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Sokolac kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Srbac

Srbac je općina u sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, općina Srbac ima 17.587 stanovnika od čega je 50,96% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Srbac je 42,41 godina. Propisi općine Srbac su velikim dijelom **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Srbac je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to u članu 12. Statuta općine koji glasi: "U općini građani ostvaruju ljudska prava i slobode, koja su im garantovana međunarodnim aktima, Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi." U navedenom članu Statuta, općina Srbac se obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova: "Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti." Pored toga, općina Srbac ima usvojenu *Odluku o ravnopravnosti spolova u općini Srbac* iz 2012. godine, kojom je u članu 12. propisano: "Princip ravnopravnosti spolova integriše se i ostvaruje u svim oblastima u kojima se realizuju nadležnosti općine Srbac. Princip ravnopravnosti spolova integriše se u sve strateške dokumente općine Srbac, a naročito u Strategiju razvoja općine Srbac i u Budžet općine Srbac." Obaveza promovisanja ravnopravnosti spolova je preuzeta i *Odlukom Skupštine općine Srbac iz 2014. godine o prihvatanju Evropske povelje o rodnoj ravnopravnosti na lokalnom nivou, te Odlukom o usvajanju Akcionog plana jednakosti i ravnopravnosti spolova općine Srbac 2014-2017. godine*. Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, a Odlukom o ravnopravnosti spolova u općini Srbac se osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, i to na osnovu 10. koji glasi: "Prilikom izbora, imenovanja i konstituisanja organa i tijela [...] osigurava se zastupljenost najmanje 40% pripadnika/ca manje zastupljenog spola." Ipak, općinskim propisima se ne osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju, kao ni u mjesnim zajednicama općine Srbac. Formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Srbac je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, odnosno *Izveštaj o stanju rodne ravnopravnosti u općini Srbac*, koji je usvojen na Skupštini općine Srbac 2013. godine. Na osnovu ove analize je Odlukom Skupštine općine Srbac usvojen i *Akcioni plan jednakosti i ravnopravnosti spolova općine Srbac 2014-2017. godine*, kojim su predviđene mjere koje će se poduzimati u cilju postizanja *veće zastupljenosti žena sa sela u javnom životu*, i to provođenjem kampanja po Mjesnim zajednicama na području općine Srbac u cilju podizanja svijesti žena u ruralnim sredinama o važnosti njihovog učešća u javnom životu, naglašavajući pri tome važnost da se žene sa sela maksimalno angažuju u predizbornoj kampanji, te kandiduju na izborima u što većem obimu, a u cilju ostvarivanja boljeg položaja žena na selu u budućnosti. Ovim Akcionim planom su obrađene

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Brankica Stojković
Telefon: 051 740-001
E-mail: brankica.referentica@gmail.com

dvije oblasti: Javni život i donošenje odluka i Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima. Općina Srbac je usvojila i *Sporazum o zajedničkoj saradnji na sprječavanju vršnjačkog nasilja, maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici na području općine Srbac*, čiji je predmet regulisanje međusobnih prava i obaveza općine Srbac i Tima za predlaganje mjera za sprječavanje vršnjačkog nasilja, maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici na području općine Srbac, vezanih za praćenje i primjenu provođenja politika i mjera na sprječavanju i suzbijanju vršnjačkog nasilja, maloljetničke delikvencije i nasilja u porodici, te unaprijeđenja koordinisanog djelovanja u oblasti nasilja u porodici na području općine Srbac. Pored navedenog, općina Srbac je uz Akcioni plan jednakosti i ravnopravnosti spolova općine Srbac 2015-2017. godine usvojila i *Aneks Akcionog plana za rodnu ravnopravnost u uslovima katastrofa u općini Srbac za period 2015-2017. godine*.

Općina Srbac djelomično primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a jedan primjer je postojanje mjera koje potiču ravnopravnost spolova, a koje se finansiraju iz općinskog budžeta. Općina Srbac ima usvojene mjere za postizanje veće zastupljenosti žena sa sela u javnom životu, a jedna od aktivnosti u 2016. godini je upriličena povodom 15. oktobra, Međunarodnog dana žena na selu, kada su prilikom provođenja ulične kampanje, ženama koje su izlagale svoje vlastite proizvode dodijeljena novčana sredstva u cilju poticanja njihovog daljeg rada. Međutim, općina Srbac ne izdvaja posebna sredstva za zapošljavanje žena, kao ni za posebne programe i projekte ženskog poduzetništva, formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti iz budžeta izdvaja posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

Preporuke za općinu Srbac

- Kako bi Statut općine Srbac bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."

- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Srbac kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda.
- Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Stari Grad

Stari Grad je jedna od općina Grada Sarajeva i pripada Kantonu Sarajevo, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, općina Stari Grad ima 36.976 stanovnika od čega je 52,72% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Stari Grad je 41,45 godina.

Propisi općine Stari Grad nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Stari Grad nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao ni opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Stari Grad se ne obavezuje ni na promovisanje ravnopravnosti spolova, niti se općinskim propisima osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, odnosno u radnim tijelima koja se osnivaju i mjesnim zajednicama. Općinskim propisima općine Stari Grad nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Stari Grad nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na području općine Stari Grad. Općina Stari Grad ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. Ipak, za potrebe ovog izvještaja dobijena je informacija da općina Stari Grad iz svog budžeta finansira mjere koje potiču ravnopravnost spolova, i to primjenjivanjem odluke o finansiranju projekata civilnog društva kroz LOD metodologiju. U općini Stari Grad se po prvi put u 2017. godini izdvajaju posebna budžetska sredstva za zapošljavanje žena, kao i za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava. I dalje ne postoje posebni programi i projekti ženskog poduzetništva, kao niti posebni programi i projekti formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica.

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: n/a
Telefon:
E-mail:

Preporuke za općinu Stari Grad

- Kako bi Statut općine Stari Grad bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se

- odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
- opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Stari Grad.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Stari Grad kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Šamac

Šamac je općina u sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine, i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, općina Šamac ima 17.273 stanovnika od čega je 51,45% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Šamac je 43,44 godina.

Propisi općine Šamac najvećim dijelom nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Šamac je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to u članu 11. Statuta općine koji glasi: "U Općini, građani ostvaruju ljudska prava i slobode, koja su im garantovana međunarodnim aktima, Ustavom i zakonom, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi." U navedenom članu Statuta, općina Šamac se obavezuje na promovisanje ravnopravnosti spolova: "Općina u okviru svoje nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova." Općinskim propisima se uređuje rad upravljačkih tijela i tijela odlučivanja, ali se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela, niti se osigurava ravnopravnost spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Općina Šamac se nije obavezala ni na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, formalno nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Općina Šamac nema usvojene aktuelne **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, niti je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova. Općina Šamac je potpisnica *Protokola o postupanju i saradnji nadležnih službi na zaštiti žrtava nasilja u porodici i rodno baziranog nasilja*, a ostali potpisnici ovog Protokola su: Skupština općine Šamac, policija, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, Centar za mentalno zdravlje, Dječije obdanište Šamac, Osnovne škole "Šamac", "Obudovac", "G. Slatina", "Crkvina", Srednja škola "Nikola Tesla" i Udruženje građana "Budućnost", Modriča.

Općina Šamac ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Šamac nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Sabahudin Hasanović
Telefon: 054 611 800
E-mail: n/a

Preporuke za općinu Šamac

- Kako bi Statut općine Šamac bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Šamac.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Šamac kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Visoko

Visoko je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Zeničko-dobojskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, općina Visoko ima 39.938 stanovnika od čega je 50,66% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Visoko je 37,53 godina.

Propisi općine Visoko su **djelomično usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Visoko je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, i to u članu 3.

Statuta općine koji glasi: "Općina Visoko će osigurati jednaka prava i zalagati se za jednake životne uslove svih svojih građana, uvažavajući nacionalni, vjerski, spolni i kulturni identitet i poticaće njihov miroljubivi suživot." Međutim, općinskim propisima nije predviđena opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Visoko se odredbama Statuta obavezala na promovisanje ravnopravnosti spolova, i to na osnovu člana 14. Statuta općine Visoko u kojem stoji da Općina, između ostalog, donosi "Programe mjera radi postizanja jednakosti spolova u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine", a dodatno je na osnovu člana 41. Poslovnika Općinskog vijeća imenovana Komisija za ljudska prava, mlade i ravnopravnost spolova. Statutom se osigurava i ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, i to na osnovu člana 18. Statuta općine Visoko koji glasi: "Sastav Općinskog vijeća treba da odražava sastav stanovništva, prema posljednjem popisu, kao i ravnopravnu zastupljenost oba spola." Nije jasno da li slična odredba postoji kada su u pitanju radna tijela koja se osnivaju, ali ravnopravna zastupljenost je osigurana i u mjesnim zajednicama, i to članom 61. Statuta općine Visoko koji glasi: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice treba voditi računa da sastav održava približno nacionalnu strukturu stanovništva, da spolovi budu ravnopravno zastupljeni ..." Članom 18. Statuta općine Visoko je osigurana i upotreba rodno osjetljivih termina: "Gramatička terminologija korištenja muškog i ženskog roda podrazumijeva oba roda", ali nije predviđena obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Visoko nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na području općine Visoko. Ipak, općina Visoko je 2010. godine potpisala *Protokol o međusobnoj saradnji u radu na prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u porodici*, zajedno sa Udruženjem *Medica Zenica*, Ministarstvom za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, te općinama Kakanj, Zenica, Maglaj, Olovo, Vareš, Usora i Doboj-Jug. Potpisnice *Protokola o saradnji* su saglasne da će se tokom direktne zaštite i zbrinjavanja žrtava nasilja pridržavati procedura vezano za prepoznavanje i obavezno prijavljivanje nasilja i nasilnika, regulisanje zaštite podataka svjedoka, medicinske dokumentacije za žrtvu, postupak zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici, koordinaciju rada sa potpisnicama Protokola, kao i finansiranje zbrinjavanja žrtava nasilja.

Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova

Ime i prezime: Amila Koso
Telefon: 061 703 443
E-mail: a.koso1989@gmail.com

Općina Visoko ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Visoko nema posebnih programa i poticaja za žene, za ženske sportske klubove se izdvaja tek 5% sredstava od ukupnih sredstava koje se izdvajaju za sportske aktivnosti, nema posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava. Općina Visoko za zapošljavanje žena izdvaja 40% sredstava predviđenih za zapošljavanje stanovništva na području općine Visoko.

Preporuke za općinu Visoko

- Kako bi Statut općine Visoko bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola. Primjer takve odredbe bi glasio: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasio: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Visoko.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Visoko kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Vitez

Vitez je općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada Srednjobosanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, općina Vitez ima 25.836 stanovnika od čega je 50,58% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Vitez je 36,45 godina.

Propisi općine Vitez nisu **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Vitez nije predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao ni opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola. Općina Vitez se ne obavezuje ni na promovisanje ravnopravnosti spolova, niti se općinskim propisima osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, odnosno u radnim tijelima koja se osnivaju i mjesnim zajednicama. Općinskim propisima općine Vitez nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Vitez nije provela analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojila neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na području općine Vitez.

Općina Vitez ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Vitez nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava.

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: n/a
Telefon:
E-mail:

Preporuke za općinu Vitez

- Kako bi Statut općine Vitez bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - opću garanciju ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol rod i/ili bračni status. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana i građanki, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;"
 - opću zabranu diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja i nasilja na osnovu spola.

- Primjer takve odredbe bi glasilo: "Zabranjena je diskriminacija na osnovu spola, nasilje na osnovu spola, seksualno uznemiravanje i uznemiravanje građana u ostvarivanju njihovih prava i obaveza u oblastima iz samoupravnog djelokruga Općine;"
- obavezu lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - programe mjera radi postizanja jednakosti spolova;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"
 - upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
 - obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Vitez.
 - Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
 - Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Vitez kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Zavidovići

Zavidovići su općina u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, pripada Srednjobosanskom kantonu, entitet Federacija BiH. Prema posljednjem popisu, općina Zavidovići ima 35.988 stanovnika od čega je 50,30% žena. Prosječna starost stanovništva u općini Zavidovići je 37,16 godina.

Propisi općine Zavidovići su **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom općine Zavidovići je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, te obaveza promovisanja ravnopravnosti spolova i razvrstavanja podataka po spolu, i to u članu 15. Statuta općine Zavidovići koji glasi: Općina obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - osiguranje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, [...] - donosi programe mjera radi postizanja jednakosti spolova, te osigurava vođenje statističkih podataka i informacija razvrstanih po spolu, [...]."

Opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola se uređuje članom 3. Statuta koji glasi: "U obavljanju poslova iz svoje nadležnosti Općina će poštovati osnovna prava i slobode svakog svoga građanina i konstitutivnih naroda [...]. U tom cilju Općina će osigurati jednaka prava i zalagati se za jednake životne uslove svih svojih građana, uvažavajući nacionalni, vjerski, kulturni i spolni identitet i podstiće njihov miroljubivi suživot." Općinskim propisima općine Zavidovići se također osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, i to na osnovu člana 29. Statuta općine: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg i zamjenika predsjedavajućeg Općinskog vijeća osiguraće se u najvećoj mogućoj mjeri ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova." Ova odredba se primjenjuje i u praksi, pa je u prošlom sazivu Općinskog vijeća Zavidovići, predsjedavajuća OV-a bila žena. Ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca se osigurava i u radnim tijelima koja se osnivaju, i to na osnovu člana 31. Statuta: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela Općinsko vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova u skladu sa zakonom i na osnovu ostvarenog izbornog rezultata političkih stranaka i nezavisnih kandidata." Ova odredba se također primjenjuje u praksi, što je vidljivo iz sastava radnih tijela OV općine Zavidovići. Općina se obavezala i na osiguravanje ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama, i to kroz član 74. Statuta: "Prilikom predlaganja kandidata za članove savjeta mjesne zajednice treba se voditi računa da sastav predloženih kandidata odražava nacionalnu strukturu stanovništva, te da spolovi budu ravnopravno zastupljeni." Općinskim propisima općine Zavidovići je osigurana i upotreba rodno osjetljivih termina, i to na osnovu članu 4. Statuta općine Zavidovići: "Gramatička terminologija korištenja muškog ili ženskog roda u ovom Statutu podrazumijeva isključivo oba roda."

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Asima Merdanović
Telefon: 032 878 314, lokal 128
E-mail: dzanaasimam@gmail.com

Kada su u pitanju **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, općina Zavidovići je provela analizu stanja ravnopravnosti spolova u kontekstu budžeta općine, odnosno *Rodno odgovornu budžetsku analizu*, na osnovu koje je izrađen *Akcionni plan za rodno odgovorno budžetiranje općine Zavidovići 2017-2018. godine*. Općina Zavidovići nije usvojila Lokalni gender akcioni plan.

Općina Zavidovići ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. U općini Zavidovići nema posebnih programa i poticaja za žene, pa tako ni posebnih sredstava za zapošljavanje žena, posebnih programa i projekata ženskog poduzetništva, posebnih programa i projekata formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica, niti se izdvajaju posebna sredstva za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava. Ipak, općina Zavidovići za ženske sportske klubove izdvaja 33% od ukupnih budžetskih sredstava za sportske klubove.

Preporuke za općinu Zavidovići

- Provesti analizu stanja ravnopravnosti spolova u općini Zavidovići.
- Usvojiti potrebne lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova, a najprije Lokalni akcioni plan koji bi predstavljao najefikasniji mehanizam provedbe obaveza iz Gender akcionog plana BiH i Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta općine Zavidovići kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Zvornik (G)

Zvornik je grad u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine i pripada entitetu Republika Srpska. Prema posljednjem popisu, Grad Zvornik ima 58.856 stanovnika od čega je 50,26% žena. Prosječna starost stanovništva u Gradu Zvorniku je 38,81 godina.

Propisi Grada Zvornika su djelomično **usklađeni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH**. Statutom Grada Zvornik je predviđena opća garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti bez obzira na spol, rod i/ili bračni status, kao i opća zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola, i to na osnovu člana 21.a Statuta koji glasi: "Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava ostvarivanje, zaštitu i unaprjeđivanje ljudskih prava i sloboda građana i individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u skladu sa zakonom. [...] Općina u okviru svojih nadležnosti osigurava, potiče i unaprjeđuje ravnopravnost spolova i ostvarivanje jednakih mogućnosti", odnosno člana 10. Statuta: "U općini građani ostvaruju ljudska prava i slobode koja su im garantovana Ustavom i zakonom bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi." Pomenutim odredbama Grad Zvornik se obavezuje i na promovisanje ravnopravnosti spolova. Međutim, propisima Grada Zvornika se ne osigurava ravnopravna zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela i tijela odlučivanja, odnosno u radnim tijelima koja se osnivaju i mjesnim zajednicama. Propisima nije osigurana ni upotreba rodno osjetljivih termina, a nije predviđena ni obaveza razvrstavanja podataka po spolu.

Kada su u pitanju aktuelne **lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova**, Zvornik nije proveo analizu stanja ravnopravnosti spolova, niti je usvojio neku od ključnih strategija za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na području Grada. *Analiza stanja ravnopravnosti spolova u Gradu Zvorniku* je rađena prilikom izrade *Akcionog plana za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova općine Zvornik 2015-2016* uz podršku Gender centra Vlade RS. Nova analiza će se izraditi u okviru pripreme novog akcionog dokumenta. Grad Zvornik je kroz učešće u programu "Standardi i angažman za sprječavanje nasilja nad ženama i porodičnog nasilja u Bosni i Hercegovini" (UNWOMEN, Gender centar RS i FBiH) izradio *Osnovnu procjenu kapaciteta za prevenciju i suzbijanje nasilja nad ženama i djevojčicama i nasilja u porodici*, kao i nacrt *Lokalnog akcionog plana za prevenciju, zaštitu i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici*. Pored toga, Grad Zvornik je potpisnik *Protokola o postupanju i saradnji nadležnih subjekata na zaštiti žrtava nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja* iz 2010. godine. Protokol su potpisali ovlašteni predstavnici/e tadašnje općine Zvornik, Stanica javne bezbjednosti Zvornik, Centar za socijalni rad Zvornik, Osnovni sud Zvornik, Okružno tužilaštvo Bijeljina, Dom zdravlja Zvornik, OŠ "Sveti Sava" Zvornik, OŠ "Desanka Maksimović" Čelopek, OŠ "Petar Kočić" Kozluk, OŠ "Vuk Karadžić" Ročević, OŠ "Nikola Tesla" Pilica, OŠ "Jovan Cvijić" Drinjača, Gimnazija i Srednja stručna škola "Petar Kočić" Zvornik, Tehnički školski centar Karakaj, Udruženje žena "Olimpija" i Humano društvo "Osvit". Protokol sadrži detaljan opis radnji

*Kontakt osoba za pitanja koja se tiču
ravnopravnosti spolova*

Ime i prezime: Biljana Milić
Telefon: 066 077 333
E-mail: biljanamilic2609@gmail.com

koje je svaka od potpisnica dužna poduzeti u skladu sa svojim nadležnostima i uz intezivnu međusobnu saradnju u cilju otkrivanja, sprječavanja i suzbijanja pojave nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja, te zaštite žrtava takvog nasilja. Grad Zvornik je usvojio i druge mjere vezane za ravnopravnost spolova, a koje su integrisane u razvojne i druge strategije i planove grada, kako bi se osiguralo uključivanje rodne perspektive u sve strateške procese planiranja. Tako je jedan od operativnih ciljeva *Strategije integrisanog razvoja općine Zvornik 2012-2017*: "osigurati veću uključenost žena i drugih osjetljivih grupa u društveni život do 2017. godine", i to kroz sljedeće mjere: poduzetničke aktivnosti žena u ruralnom području, poboljšanje uslova rada i života, promocija Zakona o ravnopravnosti spolova, promocija aktivnosti Gender komisije RS i Komisije za ravnopravnost spolova općine Zvornik.

Grad Zvornik ne primjenjuje **rodno osjetljivo budžetiranje**, a samim tim raspodjela sredstava nije ravnopravna. Ipak, Grad Zvornik izdvaja određena sredstva za programe i poticaje za žene, počevši od finansiranja aktivnosti Komisije za ravnopravnost spolova Grada Zvornika, za što se izdvaja 2.000 KM godišnje. Grad Zvornik izdvaja i sredstva za projekte ženskog poduzetništva, pa je tako u 2016. godini započeo Program podrške razvoju biznisa marginalizovanih grupa žena. Sredstva za realizaciju 18 poslovnih planova marginalizovanih žena u oblasti agrobiznisa su rezervisana u budžetu za 2017. godinu u iznosu od 30.000 KM, a isto toliko će donirati USAID/PPMG, tako da će biti dodijeljeno ukupno 60.000 KM. Grad Zvornik ne izdvaja posebna sredstva za zapošljavanje žena, niti za posebne programe i projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica. Za rad udruženja i fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava, Grad Zvornik izdvaja određena sredstva, ali nije poznato kolika.

Preporuke za Grad Zvornik

- Kako bi Statut Grada Zvornika bio usklađen za ZORS-om, potrebno je dopuniti odredbe Statuta tako da uključuju:
 - obavezu osiguravanja ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u upravljačka tijela ili tijela odlučivanja. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja izbora predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg Vijeća i tri člana Radnog predsjedništva Vijeća treba biti osigurana, u najvećoj mogućoj mjeri, ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih, te ravnopravnost spolova u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom imenovanja članova stalnih i povremenih radnih tijela, Vijeće će voditi računa da sastav tijela osigura ravnopravnu zastupljenost spolova, u skladu sa Zakonom;"
 - obavezu osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama. Primjer takve odredbe bi glasilo: "Prilikom predlaganja i izbora članova savjeta mjesne zajednice, mora se voditi računa da sastav članova odražava približno nacionalnu strukturu stanovništva, te da pripadnici oba spola budu ravnopravno zastupljeni;"

- upotrebu rodno osjetljivih termina. Primjer takve odredbe bi glasio: "Gramatička terminologija za imenice koje se odnose na pojedine funkcije ili radna mjesta, upotrijebljene u Statutu u muškom rodu, odnose se na oba spola;"
- obavezu razvrstavanja podataka po spolu. Primjer takve odredbe bi glasio: "Grad obavlja poslove kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, i to naročito poslove koji se odnose na: - prikupljanje i obradu statističkih podataka i informacija razvrstanih po pripadnosti određenom spolu."
- Provesti novu analizu stanja ravnopravnosti spolova u gradu Zvornik i usvojiti novi Lokalni gender akcioni plan.
- Izvršiti rodnu analizu budžeta Grada Zvornika kojom će se utvrditi kako javna sredstva, kroz programe koji se finansiraju, utiču na položaj žena i muškaraca u društvu, odnosno ko su krajnji korisnici javnih prihoda. Nakon analize budžeta, izvršiti prestrukturisanje budžeta, tako da se uzimaju u obzir ciljevi ravnopravnosti spolova.

Prilozi Izvještaju

Tabela 1. Usklađenost općinskih/opštinskih/gradskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH

Tabela 2. Lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova

Tabela 3. Gradski/opštinski/općinski budžet i ravnopravnost spolova

Upitnik za predstavnike/ce gradova/opština/općina

Tabela 1. Usklađenost općinskih/opštinskih/gradskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH

LOKALNA ZAJEDNICA	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM PREDVIĐENA OPĆA/OPŠTA GARANCIJA RAVNOPRAVNOG TRETMANA I JEDNAKIH MOGUĆNOSTI, BEZ OBZIRA NA SPOL, ROD I/ILI BRAČNI STATUS	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM UTVRĐENA OPĆA/OPŠTA ZABRANA DISKRIMINACIJE NA OSNOVU SPOLA/RODA, SEKSUALNOG UZNEMIRAVANJA, UZNEMIRAVANJA NA OSNOVU SPOLA I NASILJA NA OSNOVU SPOLA	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM UTVRĐENA OBAVEZA LOKALNE ZAJEDNICE DA PROMOTIŠE RAVNOPRAVNOST SPOLOVA	STATUT OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI NEKI DRUGI PROPIS UREĐUJE RAD UPRAVLJAČKIH TIJELA ILI TIJELA ODLUČIVANJA I OSIGURAVA LI RAVNOPRAVNU ZASTUPLJENOST ŽENA I MUŠKARACA PRI IZBORU ILI IMENOVANJU U NAVEDENA TIJELA	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM UTVRĐENA OBAVEZA OSIGURAVANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U RADNIM TIJELIMA KOJA SE OSNIVAJU	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM UTVRĐENA OBAVEZA OSIGURAVANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U MJESNIM ZAJEDNICAMA	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM OSIGURANA UPOTREBA RODNO OSJETLJIVIH TERMINA	STATUTOM OPĆINE/OPŠTINE/GRADA ILI DRUGIM PROPISOM PREDVIĐENA OBAVEZA RAZVRSTAVANJA PODATAKA PO SPOLU
<u>Bosanska Krupa</u>	●			●	●	●		
<u>Bosanski Petrovac</u>			●		●			
<u>Derventa</u>	●	●	●	●	●	●	●	●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Doboj-Jug</u>	●		●	●	●	●		●
<u>Domaljevac - Šamac</u>	●		●	●	●	●	●	●
<u>Foča u FBiH - Ustikolina</u>								
<u>Goražde (G)</u>								
<u>Gornji Vakuf -Uskoplje</u>	●							
<u>Han- Pijesak</u>	●	●	●					
<u>Ilijaš</u>	●							

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Istočna Ilidža</u>	●	●						
<u>Kakanj</u>					●			
<u>Kalesija</u>								
<u>Kiseljak</u>	●	●	●	●	●			●
<u>Ključ</u>				●	●	●		
<u>Kostajnica</u>								
<u>Laktaši</u>	●		●	●	●	●		●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Ljubinje</u>								
<u>Lukavac</u>	●			●		●		
<u>Mrkonjić Grad</u>	●	●	●					
<u>Novi Grad</u>	●	●				●	●	
<u>Novi Travnik</u>								
<u>Novo Goražde</u>	●	●	●					
<u>Novo Sarajevo</u>								

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Prijedor (G)</u>	●	●	●	●	●		●	
<u>Rudo</u>			●					
<u>Sarajevo (G)</u>	●	●	●					
<u>Sokolac</u>				●	●	●		
<u>Srbac</u>	●	●	●	●				
<u>Stari Grad</u>								
<u>Šamac</u>	●	●	●	●	●			

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Visoko</u>	●		●	●		●	●	
<u>Vitez</u>								
<u>Zavidovići</u>	●	●	●	●	●	●	●	●
<u>Zvornik (G)</u>	●	●	●					

Tabela 2. Lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova

LOKALNA ZAJEDNICA	PROVEDENA JE ANALIZA STANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U GRADU/OPĆINI/OPŠTINI	USVOJEN JE AKTUELAN LOKALNI AKCIONI PLAN, KAO ZASEBNA JAVNA POLITIKA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA GRADA/OPĆINE/OPŠTINE (LGAP)	USVOJENA JE AKTUELNA LOKALNA STRATEGIJA ZA PREVENCIJU RODNO ZASNOVANOG NASILJA/NASILJA NAD ŽENAMA I DJEVOJČICAMA/NASILJA U PORODICI	POTPISAN JE PROTOKOL O SURADNJI KLJUČNIH ORGANA U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI	USVOJENE SU MJERE ZA OTKLANJANJE NERAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA U ODREĐENOJ OBLASTI	USVOJENA JE LOKALNA STRATEGIJA ZA IMPLEMENTACIJU UNSCR 1325 (REZOLUCIJE VIJEĆA SIGURNOSTI UN 1325 – ŽENE, MIR I SIGURNOST)	USVOJENE SU DRUGE MJERE VEZANE ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA KOJE SU INTEGRISANE U RAZVOJNE I DRUGE STRATEGIJE I PLANOVE GRADA/OPĆINE/OPŠTINE, KAKO BI SE OSIGURALO UKLJUČIVANJE RODNE PERSPEKTIVE U SVE STRATEŠKE PROCESSE PLANIRANJA (GENDER MAINSTREAMING)	USVOJEN JE GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O STANJU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA/POLOŽAJU ŽENA/STANJU ŽENSKIH LJUDSKIH PRAVA U OPĆINI/OPŠTINI/GRADU U POSLJEDNJE 3 GODINE	USVOJENI DOKUMENTI UZIMAJU U OBZIR POTREBE ILI POSEBNO IZDVAJA MARGINALIZOVANE SKUPINE ŽENA POPUT ROMKINJA, LBT ŽENA, ŽENA S INVALIDITETOM, ŽENA STARIJE ŽIVOTNE DOBI (60+), ŽENA IZ RURALNIH PODRUČJA I SL.	USVOJENI SU DRUGI PLANOVİ/PROGRAMI/STRATEGIJE/MJERE ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA
<u>Bosanska Krupa</u>				●						
<u>Bosanski Petrovac</u>				●						
<u>Derventa</u>	●	●		●				●		

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Doboj-Jug</u>	●			●						
<u>Domaljevac - Šamac</u>				●						
<u>Foča u FBiH - Ustikolina</u>										
<u>Goražde (G)</u>				●						
<u>Gornji Vakuf -Uskoplje</u>										
<u>HanPijesak</u>										
<u>Ilijaš</u>		●				●				

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Istočna Ilidža</u>	●			●		●		●		
<u>Kakanj</u>				●						
<u>Kalesija</u>				●						
<u>Kiseljak</u>										
<u>Ključ</u>	●	●								
<u>Kostajnica</u>										
<u>Laktaši</u>	●	●					●	●		●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Ljubinje</u>				●						
<u>Lukavac</u>				●	●					
<u>Mrkonjić Grad</u>	●									●
<u>Novi Grad</u>	●									
<u>Novi Travnik</u>	●	●								
<u>Novo Goražde</u>										
<u>Novo Sarajevo</u>										●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Prijedor (G)</u>										•
<u>Rudo</u>				•				•		
<u>Sarajevo (G)</u>	•	•							•	
<u>Sokolac</u>	•	•		•						
<u>Srbac</u>	•	•	•	•	•		•	•	•	
<u>Stari Grad</u>										
<u>Šamac</u>				•						

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Visoko</u>				●						
<u>Vitez</u>										
<u>Zavidovići</u>	●				●					
<u>Zvornik (G)</u>			●	●			●		●	

Tabela 3. Gradski/opštinski/općinski budžet i ravnopravnost spolova

LOKALNA ZAJEDNICA	OPĆINA/OPŠTINA/GRAD PRIMJENJUJE RODNO OSJETLJIVO BUDŽETIRANJE	U LOKALNOJ ZAJEDNICI POSTOJE MJERE KOJE PODSTIČU RAVNOPRAVNOST SPOLOVA A KOJE SE FINANSIRAJU IZ GRADSKOG/OPŠTINSKOG/OPĆINSKOG BUDŽETA	GRAD/OPŠTINA/OPĆINA JE PROŠLE GODINE (2016.) ZA ŽENSKE SPORTSKE KLUBOVE IZ BUDŽETA IZDVOJIO/LA VIŠE OD 30% SREDSTAVA (OD UKUPNOG IZNOSA SREDSTAVA IZDVOJENIH ZA SPORTSKE KLUBOVE)	IZ BUDŽETA GRADA/OPŠTINE/OPĆINE SE IZDVAJAJU POSEBNA SREDSTVA ZA ZAPOŠLJAVANJE ŽENA	IZ BUDŽETA GRADA/OPŠTINE/OPĆINE SE IZDVAJAJU SREDSTVA ZA POSEBNE PROGRAME/PROJEKTE ŽENSKOG PREDUZETNIŠTVA/PODUZETNIŠTVA	IZ BUDŽETA GRADA/OPŠTINE/OPĆINE SE IZDVAJAJU SREDSTVA ZA POSEBNE PROGRAME/PROJEKTE FORMALNOG I NEFORMALNOG OBRAZOVANJA ŽENA I DJEVOJČICA	IZ BUDŽETA GRADA/OPŠTINE/OPĆINE SE IZDVAJAJU SREDSTVA ZA RAD UDRUŽENJA/FONDACIJA ŽENA T.J. UDRUŽENJA KOJA E ZALAŽU ZA ŽENSKA LJUDSKA PRAVA
<u>Bosanska Krupa</u>							●
<u>Bosanski Petrovac</u>							
<u>Derventa</u>		●					●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Doboj-Jug</u>							●
<u>Domaljevac-Šamac</u>							
<u>Foča u FBiH - Ustikolina</u>							
<u>Goražde (G)</u>	●	●					
<u>Gornji Vakuf - Uskoplje</u>							
<u>Han-Pijesak</u>							
<u>Ilijaš</u>							●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Istočna Ilidža</u>	●	●		●			●
<u>Kakanj</u>							●
<u>Kalesija</u>							
<u>Kiseljak</u>							
<u>Ključ</u>					●		
<u>Kostajnica</u>							
<u>Laktaši</u>							●

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Ljubinje</u>							
<u>Lukavac</u>							
<u>Mrkonjić Grad</u>	●			●	●		●
<u>Novi Grad</u>							
<u>Novi Travnik</u>							
<u>Novo Goražde</u>							
<u>Novo Sarajevo</u>							

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Prijedor (G)</u>							
<u>Rudo</u>							
<u>Sarajevo (G)</u>							
<u>Sokolac</u>							
<u>Srbac</u>	●	●					
<u>Stari Grad</u>		●		●			●
<u>Šamac</u>							

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

<u>Visoko</u>				●			
<u>Vitez</u>							
<u>Zavidovići</u>			●				
<u>Zvornik (G)</u>		●			●		●

UPITNIK ZA PREDSTAVNIKE/CE GRADOVA/OPŠTINA/OPĆINA

Uputstvo za ispunjavanja Upitnika: Upitnik se sastoji od četiri dijela (Osnovni podaci; Usklađenost općinskih/opštinskih/gradskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH; Lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova; Gradski/opštinski/općinski budžet i ravnopravnost spolova) i sadrži ukupno 31 pitanje. Odgovori će se tretirati vrlo povjerljivo i lični podaci se nigdje neće objavljivati. Molimo Vas da prvo sva pitanja pročitate i da nakon toga, što konkretnije i tačnije, na njih odgovorite. Značajno je da odgovorite i na svako podpitanje. Hvala na učestvovanju!

I Osnovni podaci

1. Grad/općina/opština za koju se popunjava Upitnik:
2. Institucija/organizaciona jedinica čiji/a predstavnik/ca popunjava Upitnik:
3. Pozicija/funkcija službenog lica koje popunjava Upitnik:
4. Spol službenog lica koje popunjava Upitnik: Muški Ženski Drugo
5. Pozicija/funkcija lica koje vas je ovlastilo za popunjavanje Upitnika:
6. Da li ste vi kontakt osoba u vašoj općini/opštini/gradu za pitanja koja se tiču ravnopravnosti spolova:

DA NE
- 6.1. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili sa DA, molimo vas da unesete svoje podatke:
Ime i prezime:
Kontakt podaci (telefon, e-mail, adresa):
- 6.2. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili sa NE, molimo da unesete podatke osobe koja u budućnosti može biti kontakt osoba u vašoj općini/opštini/gradu za pitanja koja se tiču ravnopravnosti spolova:
Ime i prezime:
Kontakt podaci (telefon, e-mail, adresa):

II Usklađenost općinskih/opštinskih/gradskih propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH

7. Da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom predviđena opća/opšta garancija ravnopravnog tretmana i jednakih mogućnosti, bez obzira na spol, rod i/ili bračni status?

DA NE

Ako jeste, molimo vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

8. Da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom utvrđena opća/opšta zabrana diskriminacije na osnovu spola/roda, seksualnog uznemiravanja, uznemiravanja na osnovu spola i nasilja na osnovu spola?

DA NE

Ako jeste, molimo vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

9. Da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom utvrđena obaveza lokalne zajednice da promoviše ravnopravnost spolova?

DA NE

Ako jeste, molimo Vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

10. Uređuje li Statut općine/opštine/grada ili neki drugi propis rad upravljačkih tijela ili tijela odlučivanja i osigurava li ravnopravnu zastupljenost žena i muškaraca pri izboru ili imenovanju u navedena tijela?

DA NE

Ako uređuje, molimo vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

11. Da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom utvrđena obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u radnim tijelima koja se osnivaju?

DA NE

Ako jeste, molimo Vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

12. Da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom utvrđena obaveza osiguravanja ravnopravnosti spolova u mjesnim zajednicama?

DA NE

Ako jeste, molimo vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoji, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

13. Upotrebljava li se rodno osjetljivi jezik, odnosno da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom osigurana upotreba rodno osjetljivih termina?

DA NE

Ako jeste, molimo vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

14. Da li je Statutom općine/opštine/grada ili drugim propisom predviđena obaveza razvrstavanja podataka po spolu?

DA NE

Ako jeste, molimo vas da navedete i citirate član propisa.

Ukoliko postoje, da li se ove odredbe primjenjuju u praksi? Molimo da navedete primjer korištenja ovih odredbi.

III Lokalne politike i strategije za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova

Da li je vaš grad/općina/opština usvojila planove/programe/strategije/mjere za ravnopravnost spolova? Ukoliko jeste, molimo da naznačite koje, kao i da u nastavku navedete tačan naziv dokumenta/mjere i da ukratko pojasnite šta on sadrži:

15. Provedena je analiza stanja ravnopravnosti spolova u gradu/općini/opštini.

DA NE NE ZNAM

Ako je Vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv dokumenta, kao i da ukratko pojasnite šta pomenuta analiza sadrži.

16. Usvojen je aktuelan lokalni akcioni plan, kao zasebna javna politika ravnopravnosti spolova grada ili općine/opštine, s definiranim srednjoročnim ciljevima, programima, projektima i mjerama, troškovima i izvorima finansiranja, odgovornim osobama/slужbama i proceduralnim implikacijama (LGAP ili Lokalni gender akcioni plan).

DA NE NE ZNAM

Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv dokumenta, kao i da ukratko pojasnite šta on sadrži.

17. Usvojena je aktuelna lokalna strategija za prevenciju rodno zasnovanog nasilja/nasilja nad ženama i djevojčicama/nasilja u porodici.

DA NE NE ZNAM

Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv strategije, kao i da ukratko pojasnite šta ona sadrži.

18. Potpisan je protokol o suradnji ključnih organa u slučajevima nasilja u porodici.

DA NE NE ZNAM

19. Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv protokola, potpisnike/ce protokola, kao i da ukratko pojasnite šta on sadrži. Usvojene su mjere za otklanjanje neravnopravnosti spolova u određenoj oblasti.

DA NE NE ZNAM

Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv seta mjera, kao i da ukratko pojasnite šta on sadrži.

20. Usvojena je lokalna strategija za implementaciju UNSCR 1325 (Rezolucija Vijeća sigurnosti UN 1325 - Žene, mir i sigurnost).

DA NE NE ZNAM

Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv strategije, kao i da ukratko pojasnite šta ona sadrži.

21. Usvojene su druge mjere vezane za ravnopravnost spolova koje su integrisane u razvojne i druge strategije i planove grada/općine/opštine, kako bi se osiguralo uključivanje rodne perspektive u sve strateške procese planiranja (*gender mainstreaming*).

DA NE NE ZNAM

Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv dokumenta/strategije/seta mjera, kao i da ukratko pojasnite šta on sadrži.

22. Usvojen je godišnji izvještaj o stanju ravnopravnosti spolova/položaju žena/stanju ženskih ljudskih prava u općini/opštini/gradu u posljednje 3 godine.

DA NE NE ZNAM

Ako je vaš odgovor da, molimo da navedete tačan naziv izvještaja, vremenski period koji se izvještajem pokriva, kao i da ukratko pojasnite šta on sadrži.

23. Ukoliko je usvojen bilo koji od navedenih dokumenata/mjera ili neki drugi dokument/set mjera, da li on uzima u obzir potrebe ili posebno izdvaja marginalizovane skupine žena poput Romkinja, LBT (lezbijki, biseksualnih, transrodnih) žena, žena sa invaliditetom, žena starije životne dobi (60+), žena iz ruralnih područja i slično?

DA NE NE ZNAM

Ukoliko je vaš odgovor DA, molimo da kratko objasnite koji dokument/set mjera je u pitanju i na koji način izdvaja marginalizovane skupine žena.

24. Usvojeni su drugi planovi/programi/strategije/mjere za ravnopravnost spolova koji nisu obuhvaćeni pitanjima 15-23.

DA NE

Ukoliko ste odgovorili DA, molimo vas da kratko pojasnite o kakvim planovima/programima/strategijama/mjerama se radi, kao i šta oni sadrže.

IV Gradski/opštinski/općinski budžet i ravnopravnost spolova

25. Da li u svojoj općini/opštini/gradu primjenjujete rodno osjetljivo budžetiranje? (Da li se pitanja ravnopravnosti spolova uzimaju u obzir pri izradi i provedbi gradskog/opštinskog/općinskog budžeta?)

DA NE NE ZNAM

26. Da li u vašoj lokalnoj zajednici postoje mjere koje potiču ravnopravnost spolova, a koje se finansiraju iz gradskog/opštinskog/općinskog budžeta?

DA NE NE ZNAM

Ukoliko ste odgovorili DA, molimo vas da navedite konkretne primjere iz 2016. godine.

27. Koliko sredstava iz budžeta je grad/opština/općina prošle godine (2016.) izdvojila za ženske sportske klubove, a koliko za muške sportske klubove? (Molimo Vas da navedete procentualni udio.)

28. Da li iz budžeta grada/opštine/općine izdvajate sredstva za zapošljavanje žena?

DA NE NE ZNAM

Ukoliko ste odgovorili DA, molimo vas da navedite koliko sredstava je izdvojeno za zapošljavanje žena u 2016. godini (procentualni udio).

29. Da li iz budžeta grada/opštine/općine izdvajate sredstva za posebne programe/projekte ženskog preduzetništva/poduzetništva?

DA NE NE ZNAM

Ukoliko ste odgovorili DA, molimo vas da navedete koliko sredstava je izdvojeno za posebne programe/projekte ženskog preduzetništva/poduzetništva u 2016. godini (procentualni udio).

30. Da li iz budžeta grada/opštine/općine izdvajate sredstva za posebne programe/projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica?

DA NE NE ZNAM

Ukoliko ste odgovorili DA, molimo vas da navedete koliko sredstava je izdvojeno za posebne programe/projekte formalnog i neformalnog obrazovanja žena i djevojčica u 2016. godini (procentualni udio).

31. Da li iz budžeta grada/opštine/općine izdvajate sredstva za rad udruženja/fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava?

DA NE NE ZNAM

Ukoliko ste odgovorili DA, molimo vas da navedete koliko sredstava je izdvojeno za rad udruženja/fondacija žena tj. udruženja koja se zalažu za ženska ljudska prava u 2016. godini (procentualni udio).

32. Dodatni komentari koji se tiču ravnopravnosti spolova u vašoj lokalnoj zajednici:

Hvala vam za učešće u istraživanju!

Lokalne politike za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini

